59.

AAN NASIONAL RI

I. : -
52

81 81 hal

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.

Tanggal : 30 - 06 - 2010
Nomor Induk : 820/PN-Museum/2010
BIB - ID : 0010 - 32247760
ITEM - ID : 020907909?
Asal : Museum Pusat

PERPUSTAKAAN NASIONAL

DE ZEEMAGT,

HARE ZAMENSTELLING EN STERKTE,

DOOR

M. H. JANSEN,

LUITENANT TER ZEE 2^e^ KLASSE, RIDDER DER ORDE VAN DEN NEDERLANDSCHEN LEEUW.

«..... dat de verbetering altijd het werk der maat-
«schappij zelve moet zijn. Al wat het gouvernement kan
«doen, is, door het instand houden der inwendige rust,
«en door het inrigten zijner maatregelen overeenkomstig
«met de onderscheidene gevoelens, gewoonten en met het
«karakter der inwoners, aan de stille en langzame werking
«van de gewenschte verbetering den tijd te gunnen die
«daartoe noodig is, altijd indachtig blijvende, dat elke
«poging, om deze te willen verhaasten of plotseling te
«willen daarstellen, die onfeilbaar zal doen mislukken.»

Sir JOHN MALCOLM, *Staatsgesch. van Indië.*

'S GRAVENHAGE,
GEBROEDERS BELINFANTE.

—

1849.

BAT. GENOOTSCHAP VAN K. EN W

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.

«De afgebroken draad der gebeurtenissen wordt vaak, na eene «tusschenpozing van eeuwen, plotseling weder opgevat, en het «lang geschorste werk der vaderen door de hand van den tienden «afstammeling voortgezet. Wat als een geëindigd bedrijf tot een «louter geschiedkundig aanzijn veroordeeld scheen, treedt eens- «klaps weder uit de jaarboeken van het grijze voorleden op het «woelige tooneel van het werkelijk leven. Dan wordt op de graven «en puinhoopen van het voorgeslacht tusschen den verdrukker en «zijn slagtoffer de bloedige rekening herzien en het geregt der «vergelding gehouden. Dan ziet de getroffen aanschouwer hoe een «volk, dat men vernietigd waande, zijn verborgen bestaan gedu- «rende tien geslachten konde verlengen, tot dat het, als de spruit «van JUPITER, plotseling volwassen en gewapend is opgerezen.

«Zoo vervolgt langs onderaardsche wegen, door geen menschelijk «oog gezien, eene rivier haren schijnbaar geëindigden loop, tot «waar zij, op verwijderden afstand, met bruischend stroomgeklater «uit de inwendige aarde ontspringt.»

(*Gesch. van de Staatk. enz. van Europa*, door Mr. S. P. LIPMAN.)

Boekdrukkerij GEBROEDERS BELINFANTE,
's Gravenhage.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Gelijk in de stoffelijke natuur duurzame bewegingen noodzakelijk zijn voor wording, onderhoud en voortplanting, zoo zijn bewegingen noodzakelijk voor de ontwikkeling van het menschdom: oorlog, handel, godsdienststelsel, volksverhuizing, belangrijke toepassing van kunst en wetenschap, hervorming, ondergang hier, verheffing dáár, en alles leidend tot zedelijken vooruitgang.

Opdat mijne beschouwingen over de zeemagt uit het gekozend gezigtspunt beoordeeld worden, is het mij niet ongepast voorgekomen, in algemeene trekken, de bewegingen aan te duiden, aan welke de lotgevallen van ons Vaderland verbonden zijn, en meer bepaaldelijk, van zijnen handel, waarmede de zeemagt in naauwe betrekking staat.

Wanneer wij de geschiedenis der volken opslaan en hun onderling verkeer naspeuren, ontwaren wij in elk tijdperk den grooten invloed, welken de voortbrengselen van het Oosten, door alle eeuwen heen, op het lot der menschen hebben uitgeoefend. Wij zien hoe, in alle deelen der oude wereld, die voortbrengselen het middel zijn geweest, om het menschdom uit den staat van barbaarschheid op te heffen, en eerbiedig buigen wij het hoofd voor de ondoorgrondelijke Wijsheid, die de

PERPUSTAKAAN NASIONAL

natuurlijke bewaarders dier voortbrengselen in den natuurstaat terughield, om andere volken tot ontwikkeling op te roepen.

Bij de beschouwing van al de weldadige gevolgen der ontwikkeling, welke uit den handel voortvloeit, zullen wij echter de droevige waarneming niet kunnen ontgaan, dat het nageslacht, ondanks zoo menige krachtige waarschuwing en duidelijke voorspelling, de ervaring van vroegere tijden achteloos heeft in den wind geslagen.

Waar heerschzucht gebied voert is geen volks-welvaart bestaanbaar. Bij vrijheid en orde alleen kunnen alle individuële en maatschappelijke krachten weldadig werkzaam zijn. Toen Rome door zijne legioenen den wereldhandel had veroverd, keerde het, behoefte gevoelende aan eene vreedzame gemeenschap met het Oosten, zijne krijgsvanen naar het Westen, en deed Europa voor zijnen ijzeren scepter bukken. De regtstreeksche handel was eene geweld-oefening om het spoedigst tot het bezit van rijkdommen te geraken. Hier viel aan geene ontwikkeling te denken. — Griekenland, daarentegen, dat slechts zijdelings door den handel werd aangedaan, ontlook tot bloei en welvaart en werd de bakermat van kunsten en wetenschappen. Vrijheid en orde vergetend, bij gemis aan hooger zedelijk beginsel, verviel het later tot slavernij.

Zoo lang het geweld zegevierde, lag Europa in het duister, zijner ontwikkeling moest de leer van Christus voorafgaan, die, opdat hare uitmuntendheid voldingend blinken zou, toonen moest, niet alleen zedelijk, maar ook stoffelijk heilzaam te zijn.

De Christenleer, opgevangen en gekoesterd in het kalmere gemoed van den Europeer, verspreidde zich naar het Westen, en in het Oosten werd zij, naar den vurigen gemoedsaard en de levendige verbeelding van den Oosterling, tot Mahomed's Koran verwrongen, voortgeplant. De Koran, ofschoon van zijne bastaardij getuigend, kon echter om zijne edele kiem niet

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

onweldadig zijn; hij riep de volken van het Zuider-halfrond op uit den slaap en gaf leven aan den handelsgeest, die, algemeen geworden, zich meer en meer Noordwaarts zocht uit te breiden.

Nadat het Christendom in Europa dieper wortelen had geschoten, ontwaakte er het handelsleven, en eerlang sloeg men van daar naijverige oogen op het Oosten, waaraan men zich met zedelijke banden verknocht gevoelde, en dat de Muzelman in het bezit hield.

Hadden de bewoners van het Westen de Christenleer noodig, om de voordeelen eener rustige ontwikkeling te erlangen, en behoefden die van het Oosten eene leer als die van Mahomed, om tot den wereldhandel te worden opgeleid, een ouder volk was er, dat, verstoord, verdrukt, verguisd, verspreid, in bloed en leer nog steeds de gunst der uitverkoring voelde, en, uit kracht daarvan, stoffelijk aan het menschdom voorbereidde, wat er zedelijks uit zijn' stam was voortgesproten. Het volk van Israël kende voorlang reeds de waardij van den handel, wist, door alle wisselingen heen, het beginsel zorgvuldig te bewaren, en zij waren het, de Israëliten, die de zoo dikwerf afgebrokene betrekkingen weder aanknoopten en den draad der handelsgeschiedenis vasthechtten. — Door hen werd de handel van Constantinopel naar Venetië en Genua overgebragt.

Tusschen deze handelsplaatsen verrees, in het vroeger zoo geweldige Rome, de Heilige Kerk, die van nu voortaan den wereldhandel onder hare beschermende vleugels nemen zou.

Het volks-belang, onder den handelsvorm van kleine republieken, bewaakt en beschermd, in geloof, hoop en liefde, door de alomvattende Roomsche Kerk — welke meerdere waarborgen konden er verlangd worden voor het heil, dat aan Europa uit de verbreiding van den handel zoude toevloeijen!

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Maar nog stond het Christendom niet zoo vast, en was zijn invloed niet zoo vermogend, dat de krijgsgeest uitgedoofd zou zijn en voor zachter gevoelens zoude hebben plaats gemaakt; telkens brak hij los met onbesuisd geweld. Lang trachtte de Kerk vergeefs dien geest te betoomen en aan banden te leggen, toen zij eindelijk het middel vond om hem af te weren en zelf tot grootsche ontwerpen dienstbaar te maken; zij dreef hem naar het Heilige land, en, den handelsweg van Constantinopel verbrekende, deed zij dien over Alexandriën naar Genua en Venetië verlevendigen. De weg, dien de kruisvaarder optoog, was voordeelig voor den handel, en door hem voor den vooruitgang van Europa. De Joden vonden middelerwijl gelegenheid, om hunne handels-operatiën tot in het hart van dit werelddeel voort te zetten.

Zoo gunstig stond het voor den handel in Europa geschapen, toen hem eene nieuwe wereld geschonken werd.

Het was voor Spanje weggelegd het nieuwe handelsveld te openen en de veerkracht van het handelsleven te verhoogen. De Spanjaarden echter waren geene handelaren, die de weldaden der beschaving verbreiden en menschengeluk stichten zouden. Hunne drijfveer was gouddorst, hun middel geweld, hun werk verderf; verderf voor hen-zelven, verderf voor het land van zegeningen. Spanje mogt zich voor eene wijl verrijken door de schatten, aan Amerika wreed ontweldigd, de milde nijverheid bleef ontbreken, en zonder haar is geen bestendig welvaren mogelijk. De Kerk, die aan den handel hare bescherming had toegezegd, was niet bij magt om de gruwelen te voorkomen; hare valsche dienaren, huichelend hare leer vertredend, door heerschzucht en hartstogt aangezet, in plaats van geloof en liefde te verkondigen, predikten zedelijken dood of ligchamelijke verdelging.

De geestelijkheid had zich in Spanje van de oppermagt

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

verzekerd, en hare eerzucht, door de gunst der tijden opgewekt en gevoed, had in Italië haren hoofdzetel gevestigd. Wat zou er van Europa geworden zijn, als Genua en Venetië, uit milde handelsbronnen, de krachten der overheersching hadden kunnen blijven voeden? IJdele vraag. Maar dreigend was de nood, en wat gebeurde er? De Portugees werd om de Kaap de Goede Hoop geleid, en de handel ontviel aan Genua en Venetië en een magtige steun aan Rome.

Maar ook in Portugal was de Christenleer door ijdele vormen verduisterd en werd hare verhevene strekking miskend. Gelijk de Spanjaarden, verschenen de Portugezen als roovers op het oude handelsveld. Met geweld werden aan de volken van het Oosten hunne voortbrengselen ontrukt.

Van het oogenblik, dat de blanken den voet zetteden op den grond der kleurlingen, moesten deze zich krommen onder het juk, en, eigen leven verzakende, zich opofferen aan de bevordering van Europa's belangen.

En wat waren voor Europa de vruchten van het geweld, dat de helft der aardbewoners in slavernij deed zwoegen? Wel was de vooruitgang groot; de handel had aan de nijverheid eene uitgebreide ontwikkeling gegeven; kunsten bloeiden, en de menschelijke geest, opgewekt en gescherpt, had grootsche gewrochten te voorschijn gebragt, welke de gedachten in het eindige en oneindige deden verdiepen; doch welke hoogte men ook bereikt had, het was er verre af, dat voor de volken een algemeen welzijn was verkregen. Het verplaatsen van de handelsmarkt van Venetië naar Portugal, had de regeringen niet aan de priesterheerschappij kunnen onttrekken; de volken zuchtten onder den gewetensdwang, en, daar de handel meer en meer de behoefte aan vrije ontwikkeling had doen gevoelen, werd de boei ondragelijker en moest afgeschud.

De Hervorming kwam en de drukkunst stond haar op zijde. Edel was haar beginsel, rein haar doel, zuiver het begrip

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

misschien, doch de toepassing faalde in vele: het menschelijke, gegroeid naar den tijd, school er onder, en wies op tot verdeeldheid en haat. Zij was niet te min vruchtbaar in gunstige gevolgen. Er stonden mannen op, die menschenliefde (den echten godsdienstzin), met diepe geleerdheid, wijze staatkunde en grondige kennis van het handelsbelang vereenigden.

Gelijk het catholijke Rome in den beginne de handelsrepublieken van Genua en Venetië onder hare bescherming had genomen, zoo schonk thans de Hervorming hare hoede aan een ander klein gemeenebest, ver van Rome, en vertrouwde aan Holland den wereldhandel toe.

De stoffelijke magt der Roomsche Kerk was verbroken; de Hervorming, het handelsgemeenebest gelijk, kon geen oppergezag gedoogen, en stelde haar gewigt tegen over dat van Rome. De vrees voor alle stoornis en geweld was nu geweken; en niets, zoo hoopte men, zou thans den vooruitgang belemmeren. Het eigenaardige van het karakter eens handeldrijvenden volks, dat uitlokt, niet dwingt, de voortbrengselen welke onze nijverheid aanbood, een mild handelsverkeer in een woord, moest ons welkom doen zijn bij de volken van Indië, en ons hunne genegenheid doen verwerven; en, inderdaad, wij vonden in die verwijderde gewesten weldra zoo veel steun en sterkte, dat wij den Portugees van daar verdrijven konden en ons er nederzetten. Dan, waar Spanje en Portugal voor bezweken waren, daaraan kon ook Holland niet weêrstaan; ontrouw wordende aan de naleving van de Evangelieleer, waarvoor het zoo lang en zoo bloedig had gestreden, dreven eigenbelang en baatzucht het den weg op, dien Spanje en Portugal betreden hadden. De handel werd weder roof en dwingelandij.

Intusschen had de wereldhandel, indien men dezen naam mag blijven geven aan den Europeschen handel, die het op de vernietiging van den Oosterschen gemunt had, zich in

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Holland voor goed gevestigd, en kon van hier zijne rijke gaven over gansch Europa uitstorten. Het kleine gemeenebest, dat voor geene overheersching deed duchten, won vertrouwen; het putte uit zijnen handel genoegzame kracht, om zijne onafhankelijkheid te bewaren en den Oceaan vrij te houden, maar niet genoeg om te overheeren. Het was in het tijdvak van Hollands schoonsten handelsbloei, vóór dat de handel in het Oosten te gronde ging, dat Europa in zijne ontwikkeling de voornaamste schrede deed. Zoo lang in Holland de Europesche markt rijkelijk van Oostersche voortbrengseleu werd voorzien, verbreidde zich de handel en werd meer algemeen; de nijverheid steeg tot hooger leven, de burgerstand verhief zich. En ware deze markt steeds even goed voorzien gebleven, meer en meer zoude de burgerstand in Europa in magt en aanzien gewonnen hebben, en zou de ontwikkeling van het gansche werelddeel, van de kusten naar de binnenlanden, zooals het door den handel werd aangeraakt, zich met rasscher schreden hebben voortgezet.

Dit was ongelukkig het geval niet, en nogmaals moest het Europa bloedig misgelden, dat de handelaars, de leer der liefde uit het oog verliezende, in het Oosten de menschheid schonden en zich aan gewelddadigheid schuldig maakten.

Vóórdat Holland den wereldhandel bezat, had het, door den handel op vroegere wereldmarkten, bij zich de nijverheid zien opkomen en bloeijen; zijn geest- en wilskracht werd er door aangevuurd, en het toonde zich waardig in het bezit van den wereldhandel gesteld te worden. Maar toen zijne handelaars overweldigers werden; zich van de nijverheid van de kust van Indië, waarmede zij handel dreven, meester maakten, en zich de voortbrengselen van het Oosten verzekerden, werd wel de Hollandsche markt

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

landsche markt rijkelijk voorzien en de Europeesche handel er door bevorderd, doch eigen nijverheid verliep naar die landen, welke niet regtstreeks den wereldhandel dreven, en deed ze opkomen. Dit was voornamelijk het geval met Engeland, hetwelk, in wasdom toenemende, geholpen door het zeevarend karakter zijner natie, weldra op zijne beurt naar het bezit van den wereldhandel streefde, en eerlang ons dien betwisten dorst. Het koos daartoe den gemeenebestelijken regeringsvorm.

De strijd, zoo dikwerf te land om het bezit van den wereldhandel gevoerd, zou nu ter zee het groote pleit beslechten. Hier schitterde met onvergelijkbaren luister de roem onzer vaderen! Het herdenken van hunne heldendaden verwarmt het hart en doet het hooger rijzen in de borst, moge ook het heden het kwalijk dulden.

De noodzakelijke bescherming van den wereldhandel had de zeemagt in het aanzijn geroepen; zij trad wedijverend op, om dien te vermeesteren. Het ontbrak aan geene verdedigingskrachten zoo lang Holland zijne veerkracht behield. Doch toen het, verbijsterd door den rijkdom, ontzenuwd door de weelde, zijn waar belang miskennend, de wreede hand dorst slaan aan zijnen grooten weldoener, toen zag het zijnen scepter verbreken, en de onafhankelijkheid van den Oceaan verloren gaan. Jan de Witt, die meer voor Hollands verheffing en voor de ontwikkeling van gansch Europa gedaan heeft dan eenig staatsman vòòr hem, wiens naam de laatste nazaat, al lokt hem ook geen standbeeld uit, met dankbaren eerbied uiten moge, de groote vaderlander van onvolprezene verdiensten, werd het slagtoffer van den zelfzuchtigen handelaar. De moord, aan hem gepleegd, noodlottig voor het vaderland, was noodlottig ook voor geheel Europa.

Engeland, meester van den grooten handelsweg geworden, vestigde zich in Indië. De Indische nijverheid werd den

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI

Hollanderen ontnomen, en zij zelven, wier industrie te gronde was gerigt, vonden zich nu wel genoodzaakt, om met geweld de voortbrengselen van het Oosten aan de bezitters te ontwringen, ten einde der Hollandsche markt de noodige voorzieningen te bezorgen.

Engeland was in het bezit van de nijverheid in Indië, doch de Hollanders waren nog sterk genoeg in het Oosten om het handeldrijven te beletten. Het geweld, dat zij pleegden, om zich van de voortbrengselen te verzekeren, maakte de volken al meer en meer van het handelsverkeer afkeerig, en was oorzaak, dat de Europesche markt in Holland den rijken toevoer allengskens zag verminderen. De handel in Europa ondervond er de nadeelige gevolgen van, en de bronnen der nijverheid, die voor Europa zoo veelvuldig gevloeid hadden, droogden grootendeels op.

Onwetend, waaraan die droevige toestand toe te schrijven, schouwde men dolzinnig rond, wilde zich regt verschaffen, greep naar het zwaard, en wederom werd Europa het tooneel van oorlog en burgertwist.

Wat het Catholicismus niet had kunnen uitwerken, wat de Reformatie niet vermogt, zoude thans de Wijsbegeerte ondernemen. Op allerlei wijze bestreed zij de vormen der Kerk, opdat de zuivere beginselen der leer meer aan het licht zouden komen. Met de vormen, diep geworteld, sleepte zij echter, in hare drift, de leer zelve mede, en, in stede van het Geloof te schragen, deed zij den Twijfel opstaan.

De Wereldhandel, verslagen, hield genoegzaam op, als wilde hij, in zulk een' staat van gisting, zijne weldaden niet uitstorten, en tot geene schadelijke ontwikkeling der maatschappij aanleiding geven. Denkbeelden en behoeften verdrongen elkander in Europa; de geesten waren geraakt, de gemoederen beroerd, de zinnen geschokt; men ijlde, de vrijheidskoorts brandde; de mensch was in eigen oog het

PERPUSTAKAAN NASIONAL

hoogste wezen geworden, en wat men Opperwezen vroeger noemde, heette thans *de rede*.

Er werd een krachtige arm vereischt, om zoo vele driften te beteugelen. NAPOLEON strekte die arm; — en buiten zijn weten, in het geheim schuilend, trok met hem de handel mede (gelijk vroeger met CAESAR en KAREL DE GROOTE), toen hij zijne legers door Europa voerde, en de kennis van de Wester stranden overbragt naar Oostelijke Staten, die, op hunne beurt, door de verbondene legers, de hunne aan het Westen mededeelden.

Door dit zamentreffen, leerden verwijderde volken elkanders behoeften kennen, mengden zich gewoonten en gebruiken, en werd hierdoor voor de nijverheid een nieuw vertier geboren. De wijsbegeerte, in reiner sfeer gestegen, had er het Geloof gevonden. Nu trad de handel met vernieuwde kracht te voorschijn, en kon de ontwikkeling van Europa weder voorwaarts gaan.

Maar hoe was het met den wereldhandel gedurende dit overgangstijdperk gesteld? Spanje had den weg naar de Nieuwe wereld gebaand, en andere sinds opgekomen zeehandeldrijvende Staten hadden dien weg gevolgd, en vastigheden op de kusten van Amerika verkregen. Het geweld had dáár, gelijk elders, den kleurlingen het juk der blanken opgelegd, of ze uitgeroeid, of wel naar de binnenlanden de wijk doen nemen. In de keerkringsgewesten had de woeste Europeaan eenen vruchtbaren grond ingenomen, welken hij zelf niet in staat was te bebouwen om den rijken schoot te ontsluiten. Hij slaat het oog op Afrika's strandbewoners, wier stammen gestadig oorlog voeren met elkander, wendt zich er heen en koopt dààr menschen, die voor hem arbeiden, als jukdieren voor hem zwoegen en de voortbrengselen leveren zullen, die zoolang den wereldhandel in het Oosten hadden staande gehouden. Zoo

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ontstond de slavenhandel, en werd hier met geweldige hand de eeuwige wet der migratien ten uitvoer gelegd.

Indien nog de Europesche regeringen de leiding der volksverhuizingen op zich genomen hadden, en naar landen, waar het geweld de bevolking verdreven had, met geweld eene nieuwe bevolking henen gevoerd, dan zouden deze volkplantingen eene weldaad kunnen geworden zijn, zoowel voor hen, die er toe dienden, als voor hen, die ze aanlegden. De ontvoerde bevolking, in het nieuwe land aangekomen, zou, vrijgesteld en tot den arbeid gebragt, de vruchten van eigen arbeid smakend en daardoor tot meerdere werkzaamheid aangespoord, de voordeelen van het maatschappelijke leven hebben leeren schatten, en, zelve tot welvaart zijnde gekomen, den handel een' grooteren overvloed van voortbrengselen hebben kunnen aanbrengen. Welligt was er eene vrije verhuizing door ontstaan, en meerdere handelsgemeenschap met Afrika mogelijk geworden, die weder tot meerdere kennis en beschaving van dit uitgestrekte werelddeel hadden kunnen leiden.

Gedwongene migratien, door particulieren met onmenschelijke wreedheid gedreven, konden geene voordeelige uitkomsten opleveren; de menschheid schendende, stremden zij den milddadigen loop des handels.

Wat niet middellijk of onmiddellijk tot bevrediging van 's menschen levensbehoeften, van de eerste nooddruft tot de hoogste weelde, strekken kan, kan geen blijvend voorwerp van den handel uitmaken. De edele metalen, welke Amerika had aan te bieden, konden betrekkelijk slechts weinig tot uitbreiding van den handel bijdragen, of de welvaart verhoogen. Veel meer dan handels-voorwerpen, werden zij, gemunt, of ongemunt als geldswaarde, het conventionneel middel (het *circulerend medium*) om de omzettingen gemakkelijk, altijd mogelijk te maken, of om ongelijke ruilingen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

nogtans Engelands vertier op het vaste land, gevoelig doen lijden; op het vaste land, daarentegen, ontwaakte de nijverheid, en een nieuw vuur doorstroomde het volksleven. Engeland bespeurde het, en bezorgdheid deed het den wensch naar vrede uiten. De oorlog, tot welks aanvuring en voortzetting het zoo veel goud had veil gehad en uitgestrooid, was buitendien ook voor de natie drukkend en ondragelijk geworden 1).

De verbondene legers zegevierden. NAPOLEON had zijne bestemming volbragt; Europa (de Wereld mogen wij wel haast zeggen) was tot een gemeenschappelijk hooger leven voorbereid; de algemeene vrede werd gesloten.

De Mogendheden verheugden zich, omdat hare troonen weder waren vastgezet; de Volken verheugden zich, omdat de overheersching en de krijg, die zooveel bloed en tranen en zooveel geld kostten, hadden opgehouden; het vreugdelied weêrgalmde alomme, en overal stegen dankzeggingen voor de heilrijke verlossing ten hemel. Maar rees er wel eene enkele bede op, om kracht, licht en bijstand af te smeeken van den Hooge, tot het volbrengen van de zedelijke taak, die thans moest worden aangevangen?

De Hand, die oorlog zendt of vrede, altijd uit de onuitputtelijkheid der liefde, opdat het menschdom in afwisselenden toestand zijne krachten oefene, zijne vermogens ontwikkele en veredele, en voortschrijde tot zijne grootsche bestemming, werd die Hand wel genoeg opgemerkt? en toch Zij zendt oorlog of vrede aan de volken, gelijk ramp- of voorspoed aan den mensch; het eene tot louteringe, het andere

---

1) Het zoude hoogst belangrijk zijn wanneer men zich de gevolgen voor Europa konde voorstellen, indien het continentaal-stelsel van de noodige vrijhavens ware voorzien geweest.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

tot beproeving. En die leiding, door de *Goede Tijding* toch ook verkondigd, door de wijsbegeerte niet meer geloochend, zij schijnt door Vorst noch Volk te zijn begrepen en door de Godsdienst-zelve te zijn miskend. — Zij was tot dáár gekomen, en zij weet niet van wankelen, stilstaan of achteruitgaan; den vinger der Almagt volgende, houdt zij haren tred en dringt te naauwer hen, die zich het langst of het boost verzetten. De beroeringen onzer dagen, hoe doen zij boeten voor die miskenning, en hoe folterend maken zij den strijd der beproeving! Trouwens, rust, zoo als wij die gewoonlijk denken, bestaat niet in de schepping, zij is oorzaak van beweging; zij is de kalmte die het onweêr broeit, zij is de stilte, die de stormen perst, zij is de vuurberg, die zijne lava's kookt; de rust van den vrede is, bij het menschdom, de ontwikkeling, de verzameling der krachten, de werking der zedelijke en stoffelijke elementen, die, niet in gepaste verhouding bewaard, uitslaan tot opstand, volksberoeringen, en staatsomwentelingen.

Het Congres te Weenen bakende Staten af, vereenigde gescheiden landen tot rijken, schreef staatsinstelling voor, en gaf zijn waarborg voor een en ander. Maar op den geest des tijds, op den zedelijken toestand, waartoe de volken gekomen waren, op hunne waarachtige belangen, werd geen acht geslagen; plegtige beloften van vrijheid, in den nood gedaan, werden vergeten. De noodlottige gevolgen er van bleven niet achter; wij hebben ze ondervonden, en het bleek ons te droevig, wat de toegezegde waarborg beteekende.

Dit groote beginsel, dat de algemeene ontwikkeling van al de aardbewoners door een rustig handelsverkeer, alleen eene duurzame welvaart, voor ieder volk, voor elken Staat, onder welke pool dan ook gelegen, kan voortbrengen; dat het lot der volken van den zuidelijken aardgordel invloed heeft op dat van de bewoners des noordelijken gordels, gelijk dat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

van dezen op het lot van genen, was zigtbaar voor elk oog geworden, maar werd niet erkend. Het handelsleven, dat zoo veel te lijden had gehad van de overtreding der christenleer en der zuivere wijsbegeerte, had nu met de onzalige bemoeijingen van louter regtsgeleerden te strijden.

De wetenschappen, intusschen, welke in de vorige eeuw, tot verhevene bespiegelingen geleid hadden, vonden meer en meer toepassing. De vermenging der volken in Europa, gedurende het krijgvoeren, tot handel opwekkende, had behoefte aan meerdere en snellere gemeenschap doen geboren worden. Het stoomvermogen werd uitgevonden, en zijne toepassing moest, wierd de wereldhandel door alle volken wel begrepen, nieuwe en ruime handelsbronnen openen, en aan den algemeenen vooruitgang bevorderlijk zijn.

Doch Brittannië had de wereldhandel in zijne magt; het had er zijne staatkunde naar ingerigt, het wilde voor zich alleen de voordeelen er van genieten, en zijne heerschzucht was te hoog gerezen, om meer af te staan dan wat op geener wijze geweigerd kon worden. Aan Holland werd de Indische Archipel toegedeeld, niet evenwel om het groote handelsbeginsel, dat uit de eilanden was opgegaan, of omdat het raadzaam was voor Europa, bij eene meerdere uitbreiding van den handel, het bezit aan een' kleinen onschadelijken Staat toe te vertrouwen, maar uit erkenning van het regt van bezitneming, omdat Engeland op gelijken grond gelegenheid wist te vinden, om een gedeelte onzer vroegere bezittingen voor zich te behouden, ten einde, zoo het heette, tegen Frankrijk bolwerken op te rigten, dat gansch onnoodig was.

Engeland bleef meester van de zee, en beschikte als zoodanig over vrede en oorlog. En was het niet dat zelfde volk dat vroeger op den Oceaan geen eigendom ontzien had, met door de wet gescherpte klaauw zich toeeigende wat het niet vernielde, en elk middel aanwendde om de nijverheid van

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

andere Staten tot eigen voordeel te schaden en te verderven? Hoe zoude Europa zich met gerustheid aan den wereldhandel overgeven en zich al het genot zijner weldaden voorbereiden?

Europa had nog niet den mannelijken leeftijd bereikt; dat overwigt van Engeland, die dwang was nuttig, was noodzakelijk, opdat de overige leden van dat werelddeel hunne krachten zouden onderzoeken, die leeren kennen, oefenen, verzamelen, om die eens tegen die groote magt te kunnen overstellen.

Het handelsleven ving dan, voor de overige Staten van Europa, onder de ongunstigste omstandigheden aan. Engeland overvleugelde alle met zijne overgroote zeevaart en zijne reeds ontwikkelde nijverheid. Wel had het in Indië het ware handelsbeginsel ingevoerd, den voordeeligen ruil aangenomen, doch zijne nijverheid gedoogde dit, vorderde het zelfs, en de handel strekte zich langzamerhand meer en meer uit.

Holland was echter in nijverheid ten achter; het trachtte wel den invloed van Engelands handel te keeren, doch moest de overmagt ontzien om dit met geweld te durven beproeven, en den minnelijken weg volgende, om iets tot stand te brengen wat strijdig was met het belang der Indische bevolking, liep het gevaar van zich vruchteloos gehaat te maken. Uit dien geprangden toestand ontstond op Java het landbouwstelsel, dat de bevolking uitlokken moest om den weg ter ontwikkeling in te slaan. Met strijdige inzigten, werkten *Holland* en *Engeland* de ontwikkeling der Indische volken in de hand. Engeland riep hun toe: *handelt* of liever *ruilt*, en Hollands stem sprak: *ontgint den grond en gij zult hebben om te ruilen.* Met dwang werd het stelsel van kultuur ingevoerd.

Maar handel en landbouw alleen zijn niet toereikend, om het welzijn, bij een volk, algemeen te maken, en op duurzamen grond te vestigen; de nijverheid moet zich daarbij voegen. Men zie het uitgestrekte Rusland, hoe de beschaving

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

daar nog ver is van algemeen te zijn *). Eerst dan, wanneer in Indië de nijverheid zich aan handel en landbouw paren zal, zal de bevolking er met rassche schreden kunnen vooruitgaan. Door de bevordering daarvan, zullen wij haar behoeden voor die vele dwalingen en misslagen, voor welke Europa met zijn edelst bloed heeft moeten boeten; terwijl het verlevendigen van den handel ons voor de lessen, die wij gaven, zal schadeloos stellen.

Wat baat het Engeland, het Chinesche rijk aan te randen, dat rijk, hetwelk zeker in wetenschappelijke ontwikkeling nog zeer achterlijk is, doch dat, even als de Israëliten, bezield met een' vreedzamen handelsgeest, zijn bestaan eeuwen lang heeft voortgezet! Wat baat het Engeland in de Sikhslanden', tusschen den Indus en Himalaya, eene militaire barrière op te werpen tegen den Russischen handel, die zich door Perzië eenen weg heeft gebaand!

Al dat geweld moet vallen, al die dwang moet ophouden, al dat misdadig zelfzuchtig pogen moet bezwijken, en zal zijne straf eens vinden; het waarachtige belang der volken eischt het gebiedend, de menschheid leidt er toe.

Engelands mededinging drukte met looden zwaarte op handel en nijverheid in Europa. De nijverheid nogtans met hare jeugdige kracht, geholpen, in Duitschland, door het tolverbond, in Frankrijk, door prohibitieve middelen, in Nederland, door Koninklijke begunstiging en de oprigting der Handelmaatschappij, drong zich worstelend omhoog en deed wonderen. Doch eenzijdig ontwikkeld, kon zij niet algemeen weldadig zijn; door Engelands mededinging tot overspanning gevoerd, en verstokt in 't eind door 't pijnlijk zwoegen, vermoordde zij weldra elk zedelijk gevoel, perste het

---

*) De vrije vaart door de Sond en de Dardanellen en over de Kaspische zee zullen Rusland spoediger tot ontwikkeling voeren.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

bloed uit de aderen; zag in den mensch niet meer dan een werktuigelijk deel des bedrijfs, en noch familieband, noch jeugd, noch ouderdom eerbiedigend, schatte zij de waarde van menschelijken arbeid in verhouding van het productief vermogen eens werktuigs. Ja, het mogt haar gelukken, zich omhoog te heffen, maar met haar verhieven zich de zelfzucht met alle hare onzedelijkheid, en naast deze, de kankerende armoede met alle hare gruwelijke afzigtelijkheid. De groote fakriek-inrigtingen, welke men verpligt was tegen Engeland op te stellen, hielden eerlang op voordeel af te werpen, en werden aan de ondersteuning der regeringen opgedrongen, of, met al de sleep van menschen, overgelaten aan haar lot. De belangstelling in het eigene raakte uitgedoofd; de kapitalen scholen weg in binnen- en buitenlandsche effecten, of vloden in het verterend beursspel. Besmetting greep de maatschappij op verschillende wijze aan, en verdeelde haar in twee partijen, die dreigend tegen elkander oprezen. De band tusschen bemiddelden en behoeftigen was verbroken. Het geld joeg naar geld en kreeg er eer en aanzien bij; de behoeftige verdienste, gelijk de ijverige behoefte, smeekten om dienst en werk, en vonden, zoo zij 't bekwamen, bij versneden loon, armoede en verachting. En toen men in bange verstomming naar de oorzaak vroeg, en naar middelen van verbetering uitzag, ontbrak het niet aan bedriegelijke raadgevingen aan de eene, aan opruijende inblazingen aan de andere zijde, die, van de plaats harer stelling, naar den wind der hartstogten, eene oorzaak noemden, en op het verdwaalde volk of op de gebrekkelijke staatsinstellingen wezen. De wijsheid kon geen gehoor meer vinden. Verschrikkelijk was de uitbarsting, die volgde; de maatschappij schudde in hare naven, troonen werden verbrijzeld, regeringen omgewenteld, de gedrochtelijkste staatsstelsels verkondigd; — in dolle wraak, wroetend in eigen ingewand, verwoestte men de werkplaatsen zijner

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

nijverheid, verdreef het onmisbare crediet en sloeg den handel lam.

Met heimelijk welgevallen nam men aan het krijtgebergte die uitkomst waar. Niet te vergeefs hadden de zendelingen de toorts der tweedragt rondgezwaaid en brandstof aangevoerd. Niet vergeefs had men van daar, misleidend, de vrijzinnigheid uitgebazuind en de handelsvrijheid uitgeroepen. Het oogmerk was bereikt; aan handel en nijverheid van het overland was de genadeslag gegeven.

Mogt ons vaderland zich voor die geweldige omkeeringen behoeden, het had zijn deel in het leed des tijds te dragen.

Nederland, zoo als het in 1815 met België tot een rijk gevormd werd, vereenigde met de gunstigste geographische ligging, den schoonsten bundel van krachten, die een rijk tot bloei en welvaart kunnen brengen, handel, nijverheid, landbouw. Willem I, die het inzag, moedigde de nijverheid door eene krachtige bescherming aan, riep, door begunstiging, de scheepvaart in het leven, en schiep voor beide de Handelmaatschappij, vermogend handelsligchaam, dat alleen, met hoop op eenig goed gevolg, Engelands mededinging in Indië kon bestrijden. Er was opkomst, ofschoon de nijverheid nog veel te kort schoot, en steeds groote ondersteuning behoefde. Dit ontging het sluwe oog des Engelschmans niet, hij haast zich Singapore te stichten, om, vandaar het vertier der Nederlandsche nijverheid tegenwerkende, zich zelven den handel in Indië te verzekeren. Het tractaat van 1824 stoorde zijne plannen. Van dien stond af aan werd de scheuring voorbereid, die in 1830 het schoone rijk ontbond. België bloeide, overal heerschte welvaart; de Koninklijke begunstiging had, met 's lands instellingen, de nijverheid tot eene benijdbare hoogte doen opkomen, doch nuttelooze dwang in taal, ontijdige bemoeijingen met de godsdienst, ontijdige goedheid, ontijdige strengheid, Hollands naijver en andere dwalingen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

in het beleid der zaken, hadden den volksaard gekrenkt, beleedigd, het zeer getart en eindelijk toegankelijk gemaakt voor den geest, die overkwam uit de omwenteling van het naburige rijk, waar het volk den Koning der Franschen in de plaats van den Koning van Frankrijk had op den troon gezet; Engelands bedoelingen werden hier, gelijk daar, door den loop der omstandigheden, buiten verwachting, bevorderd *). Wel liet Willem I niets onbeproefd om eene scheiding voor te komen, en een rijk, zoo schoon als een, in stand te houden; doch te vergeefs; de opstand brak los, en de scheiding werd voltrokken. De volharding tot verovering van de afgevallene gewesten had geen ander gevolg dan eene ontzagchelijke verzwaring van Hollands schuldenlast. Het Heilig Verbond toonde hier zijne ijdelheid; de conferentie der magtigste potentaten hare bondbreukige onmagt. Engeland alleen was magtig; en het verongelijkte Holland hoonend, schaamde het zich niet, door zijne bedreigingen, openlijk zijne gezindheid aan den dag te leggen.

De voortbrengselen der Belgische fabrieken missende, trachtte de Handelmaatschappij, door begunstiging, de nijverheid in Holland aan te kweeken en op te heffen tot de hoogte, waarnaar de bescherming van het tractaat van 1824 was berekend. Er werd veel gelds verspild, zonder het doel te kunnen naderen.

Op Java was intusschen het cultuurstelsel tot stand gekomen; de producten werden door de Handelmaatschappij overgevoerd en verkocht, en dit gaf leven aan de zeevaart.

Doch aan de Handelmaatschappij werden privilegiën

---

*) Zoo ook is de omwenteling in Italië mogelijk wel de voorbereiding tot de handelsontwikkeling van dat land. Engeland kan zijne magt in de Middellandsche zee verliezen, de landengte van Suez doorgegraven, en de oude handelsweg door de Roode zee voor Italië mogelijk hersteld worden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

toegekend, die haar het volksbestaan in handen gaven, en handel en nijverheid in banden knelden. Zij toch alleen moest Indië van het noodige voorzien; zij alleen kon schepen bevrachten; zij alleen kon gunst verleenen aan de nijverheid en scheepvaart, zij was alvermogend geworden, omdat zij alles vasthield. Zoo weldadig als zij wezen kon en is als vermogend handelsligchaam, zoo schadelijk werd en is zij door de bevoorregting. Het werd diep gevoeld in Holland. Er ontstond een onwel, door drukkende belastingen ondragelijk geworden. De nood werd dreigend meer en meer, en geene andere uitkomst ziende, besloot men tot het herzien der Grondwet, of ook, door vrijzinnigere staatsinstellingen, het middel mogt kunnen gevonden worden, om, zoo al niet de belastingen verminderende, althans den last er van minder zwaar te maken, en aan de middelen van het volksbestaan meerder leven, meerder kracht, meerdere uitbreiding te schenken.

Vóór dat wij onze beschouwingen voortzetten, verpligt ons het doel van ons betoog eene gebeurtenis onder de aandacht te brengen, welke in den strijd der beginselen, als een zedelijk uitvloeisel, plaats vond, en waarover de menschheid juichen mogt. Het slaven halen namelijk werd in Europa openbaarlijk afgekeurd, en aan de zeemagt werd de eervolle taak opgedragen, om dit onmenschelijk bedrijf te keer te gaan.

In Amerika, tusschen de keerkringen, was echter de behoefte aan bevolking zoo groot en zoo dringend, dat er de slavenhandel werd volgehouden, in weerwil van den weringsmaatregel, die zelfs aanleiding gaf tot meerdere gruwelen.

Indien men het belang der volken, voor welke de slavenhandel eene noodzakelijkheid was, beter had ingezien, en de regeringen zelve, gelijk wij reeds hiervoren aanstipten, de verhuizingen op zich genomen hadden, zoude het slavenhalen van zelf zijn gekeerd en de slavernij hebben opgehouden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Wij hebben immers wel Afrikanen als soldaten overgebragt, waarom zouden wij niet hebben kunnen beproeven uit Afrika vrije landbouwers voor onze West-Indische koloniën te bekomen? Afrika zoowel als Amerika zoude er ons voor gezegend hebben, en wij zouden de mededinging in koloniale waren minder te vreezen hebben.

Het te keer gaan van den slavenhandel gebood het onderzoek in zee, en dit vorderde de beslissing, wie het regt zou hebben in zee het onderzoek te doen. Het regtmatige en allezins billijke beginsel, dat de zeemagt van elke vlag tot bescherming van de veiligheid van den oceaan geregtigd is, werd in zijne toepassing door het eigenbelang verhinderd. Engeland kon niet besluiten afstand te doen van den scepter, welke het, sterk door zijne overmagtige zeemagt, in de hand hield vastgekneld. Moge de tijd welhaast komen, dat men de zeemagt als een universeel wapen zal beschouwen, dienstbaar tot algemeene bescherming van den wereldhandel, en dat de Europesche Staten, in een algemeen verbond, de sterkte zullen bepalen, tot welke de zeemagt van iederen Staat zal behooren gebragt te zijn *). Zonder die evenredige sterkte is het Europeesch evenwigt onmogelijk. Mogt Engeland's staatkunde zich tegen dezen gewenschten maatregel verzetten, dat dan de overige Staten hunne vloten vereenigen om het te dwingen, zich naar het verbond te rigten. Geen zeeroof, geen kaapvaart, zal dan meer bestaanbaar zijn; het belang van den wereldhandel zal door ieder en overal begrepen worden; algemeen zal de overtuiging worden, dat men van geen land ter wereld de handel in zijne ontwikkeling en loop stremmen of benadeelen kan, zonder zelf in de heillooze gevolgen te

---

*) Eveneens als van 1830 dit beginsel doorstraalde in het zenden van eskaders in de Middellandsche zee, welke thans in Engelands magt is, waardoor Italië in opstand is, en Turkije bedreigd wordt.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

deelen; dan zal men het erkennen, dat geen overwigt duldbaar is, en dat een staat, die, gelijk dit Engeland in Indië heeft gedaan, de nijverheid aan eenig land ontneemt, door het verkregen overwigt schadelijk wordt voor de overige staten.

Door langzamerhand de nijverheid aan de volken van Indië terug te geven, en hunne ontwikkeling te bevorderen, zal het handelsleven meerdere veerkracht erlangen, en zullen de volken tot het onderzoek gevoerd worden van hunne eigene natuurlijke middelen van bestaan, van de zoodanige, die eigendommelijk zijn aan het land, en voor welke geene mededinging kan te duchten zijn. De omstandigheden dringen daartoe aan. Men geve oplettend acht en raadplege de ondervinding. Vermeerderden niet in Engeland de behoeften met de bedrijvigheid en uitbreiding zijner industrie, en hoe gunstig was niet deze vermeerdering van Engelands behoeften voor Hollands landbouw en veeteelt, die er meerder welvaren door genoten.

Hoe betreurenswaardig de beroeringen zijn, die Europa teisteren, wij zien, tot onze troost, in die bewegingen eene leiding tot de oplossing van het gewigtige tweeledige vraagstuk: hoe zal aan een volk algemeene werkzaamheid geschonken, hoe zal aan elk persoon, naar stand en werkzaamheid, deelgenootschap aan het maatschappelijk welzijn verzekerd kunnen worden.

Ik zal mij niet wagen aan de behandeling van dat groote vraagstuk, dat boven mijne krachten gaat, en trouwens hier kwalijk plaats zou vinden. Ik zal mij alleen veroorloven, eenige denkbeelden nog, met betrekking tot ons vaderland en zijne zeemagt, aan wijzer oordeel te onderwerpen.

Onze staatsinstelling heeft eene herziening ondergaan. In de noodzakelijkheid der herziening ligt de erkenning opgesloten,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dat men niet meer bij magte was, om de dreigende vormen, welke de mededinging had doen geboren worden, te wijzigen en te matigen, en niet meer wist, welke middelen in het werk te stellen ter bevordering van het algemeen belang. De nieuwe staatsinstelling noodigt ons zelven uit, om onze ware belangen te onderzoeken, die in overeenstemming te brengen, en door ons zelven de middelen te verkrijgen, om met krachtige hand den handel, de nijverheid en den landbouw tegen vreemde mededinging te beschermen. Dat wij in dien zin de hervorming der staats-instellingen opvatten. Dat geene staatszucht ons verleide, die steeds tot dwalingen doet vervallen. Het is die verbijsterende zucht, die zoo vele vereenigingen als elders oprezen, tot teugellooze afwijkingen vervoerde, die wetten schond en krachteloos maakte. Niet meer in zich zelven zocht men de oorzaak van het kwaad, dat drukte, maar weet het der regering, en eischte van haar verbetering, die ze uit zich zelve onmagtig was te geven; en niet zoodra had men, vermeten en verwaten, zich in hare plaats gedrongen, of vond zich evenzeer verlegen en maakte het kwaad nog erger, onherstelbaar. Om te regeren moet men grondige kennis bezitten van de middelen van het volksbestaan, die weten te rigten en in overeenstemming te brengen met de belangen van anderen. Die grondige kennis kan alleen uit de natie zelve komen.

De beurs en de markt zijn van ouds natuurlijke staatkundige vereenigingen, doch van de beurs, die voor den handel is, van de markt, die voor den landbouw is, van beide nuttige vergaderplaatsen, zien wij de nijverheid, die zich vroeger op beide mogt vertoonen, thans verstooten of ontmoedigd huiswaarts keeren.

De Handel-maatschappij, ingesteld om den handel en de zeevaart op te beuren, deed slechts het laatste, en, den handel vernietigende, poogde zij vruchteloos de nijverheid in het leven te houden; hare bestellingen legden banden aan, en

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

verlamden alle levensdeelen. In plaats dat de nijverheid vrij hare vermogens kon doen werken, en zelf onderzoeken kon, welke voorwerpen zij het geschiktst voor den handel voort kon brengen, had zij om te bestaan de Handel-maatschappij te vragen, wat haar geliefde; en in stede van zich uit te breiden, bepaalde zij zich tot weinigen, en zette een kapitaal om, waarvan de Handel-maatschappij de belangrijkste voordeelen genoot, zonder nut en tot groot bezwaar van de Indische opbrengsten.

De toenemende armoede is een kanker, welke aan het nationaal vermogen knaagt, en wat overbleef van de rijkdommen, door onze vaderen met ijver en krachtsinspanning verkregen, eindelijk zal verslinden. En bedroevend is het, dat wij hier niet alleen te denken hebben aan die naakte, havelooze menschen, die langs straat de aalmoes vragen, of biddend te huis onze hulp verwachten, maar het oog niet aftrekken kunnen van zoo velen, die, in hooger maatschappelijken stand, in alle takken van bestuur om posten en bedieningen bedelen, en, door gunst geplaatst, eene bezoldiging verslinden, te hoog voor hunne verdiensten en te zwaar voor de schatkist van den Staat, terwijl zij zelven aan de gewenschte vereenvoudiging van bestuur in den weg staan.

Door de inlandsche nijverheid te bevorderen, en algemeene werkzaamheid te verspreiden, zal alleen aan dit kwaad kunnen worden te gemoet gekomen. De lediggang worde eene schande, de bedelarij eene misdaad.

Tot dat einde worde het inlandsch fabriekaat voorgestaan, het zal de nationaliteit, dat edel gevoel, die echte vaderlandsliefde, dat het eigene boven het vreemde lief heeft, aankweeken en haar tot een hechter slagboom maken, dan beschermende regten tegen alle vreemde mededinging kunnen overstellen.

Slaan wij nog eens het oog op China. Die gesloten muur tot bescherming van eigen nijverheid, met vroeger slechts

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

een, nu met verscheidene opene havens daar buiten, zoude hij ons geene instelling kunnen aanwijzen, waardoor het langdurig bestaan van dat rijk verzekerd werd, hetwelk eene verbazende en toch rustige bevolking telt, en geene andere krijgsbenden heeft dan eenige verspreide Tartaren. Japan, zoo hevig beroerd in de tijden, toen het geheel open stond voor den handel, zette niet meer dan ééne haven open, en na dien tijd mogt het vreedzaam blijven. China en Japan zijn aan eigene nijverheid gehecht. Het is waar, zij gaan niet of onmerkbaar voort in beschaving, maar behouden vrede en rúst; terwijl wij met alle onze verlichting herhaaldelijk de maatschappelijke orde geschokt en bedreigd zien.

En verdient het geene opmerking dat deze instellingen bij volken, die, bij mindere beschaafdheid, dezelfde behoeften en hartstogten bezitten, en even als wij van handel, landbouw en nijverheid bestaan, de maatschappij ongestoord bewaren.

Om met goed gevolg de nijverheid te bevorderen, dient men in de eerste plaats met de behoeften der Indische volken deugdelijk bekend te zijn. Die bekendheid was in vroegere dagen, onder de O. I. Compagnie minder noodig, toen de handel in Indië, met de Indische nijverheid werd gedreven. Toen toch was er behoefte slechts aan Indische voortbrengselen op de Hollandsche markt; doch thans, nu men in Indië handel drijven wil met de voortbrengselen van Europa, is die kennis een eerste vereischte. Zonder openbaarheid, zonder vrijheid van drukpers, is die kennis op geene volledige wijze te verkrijgen; door openbare mededeelingen moet de nijverheid aan beide zijden, zoowel daar als hier te lande vernemen welke voorwerpen voor den handel, welke voorwerpen voor binnenlandsch verbruik verlangd worden.

Zullen handel, nijverheid en landbouw zich ontwikkelen, om met elken mededinger in het strijdperk te treden, wordt er kennis vereischt, zoowel wetenschappelijke kennis, als

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

kennis der voortbrengselen en behoeften der volken van den aardbol. Ongelukkig ontbreekt die kennis in Holland zoowel als in andere landen van de vaste kust van Europa.

De wetenschappelijke kennis moet der nijverheid krachten geven om met vreemden te wedijveren; de kennis der voortbrengselen van andere landen moet doen zien, waarmede zij te wedijveren heeft, de kennis der behoefte van andere landen moet aansporen om in die behoefte te voorzien. Het openbaar onderwijs behoort vooral deze strekking te hebben.

Zonder die algemeene ontwikkeling door het verspreiden van noodzakelijke kundigheden en kennis zal men niet tegen de mededinging bestand kunnen zijn, en zoude het raadzaam zijn zich, even als in China, van eenen muur te omringen, die tegen de schadelijke gevolgen van de mededinging beveiligt, en ons, ofschoon dan op hetzelfde standpunt van ontwikkeling blijvende, rustig het bestaan doet voortslepen om in stilte den tijd af te wachten, dat door andere meer nijvere natiën de meerdere ontwikkeling van het menschdom zoude voltooid zijn, ten einde later door deze, even als China door Engeland, weder in het handelsleven teruggeroepen te worden.

Doch de plaats, welke door de Voorzienigheid aan Holland is aangewezen onder de volken van Europa, welke de algemeene ontwikkeling moeten bevorderen, gedoogt niet, dat we ons aan die verhevene taak onttrekken. Wij zouden er, in weerwil van ons zelven, toe genoodzaakt worden, mogelijk wel door bloed en tranen.

Welaan dan, nemen wij de plaats in welke ons is toegekend en dat wij die waardiglijk vervullen.

Door het verspreiden van kunde en kennis door alle standen zal de nijverheid ontwaken en krachten winnen. De handel zal verlevendigen, gelijk dit reeds de landbouw doet. Zij zal leeren, welke behoeften er te bevredigen zijn, welke voortbrengselen de bewoners van alle deelen van den aardbol behoeven.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Onze nijverheid of handel zullen dan weten aan te vullen, wat andere minder ontwikkelde volken ontbreken.

Verbinden wij ons uit gehechtheid aan den vaderlandschen grond tot het verbruik van nationaal fabriekaat, waardoor de nijverheid het leven zal ontvangen, zoolang de kennis ontbreekt wat wij kunnen fabriceren; als eenmaal die algemeene kennis zal verkregen zijn, zoude de vreemde mededinging aan de nijverheid tot een spoorslag worden, want dan zal ieder, met zijne waarachtige belangen bekend, inzien, dat *handelen* niet op eigenbelang, maar op het algemeen belang rusten en eerlijkheid en goede trouw tot grondslag hebben moet.

Zonder wetenschappelijke kennis kan geene nijverheid aangekweekt of beschermd worden; zonder land- en volkenkunde is geen handel mogelijk meer, en raakt de landbouw op het dwaalspoor, terwijl de rijkdom in bedelpenningen wegvliedt.

De Staat, die de wetenschappelijke kennis, welke de nijverheid verlangt, schenkt, zal van dit uitgestrooide zaad de schoonste vruchten oogsten. Al moesten de bemiddelden daartoe ook groote offers brengen, wij zouden hun toeroepen *zaait!* wilt gij niet alles verliezen; want nooit zijn de rijken digter bij de armoede, dan wanneer zij uit medelijden eene aalmoes aan den krachtvollen man toereiken.

Buitendien voor de vermogenden zelve, die door de vlijt hunner vaderen in het bezit van rijkdommen zijn gekomen, is wetenschappelijke kunde onontbeerlijk. Het bezit van rijkdommen, wat nu zoo ligt en zoo makkelijk toeschijnt, is, in den ontwikkelden maatschappelijken toestand, gegrond op de beginselen der Christenleer, welke wij te gemoet gaan, niet zoo eene ligt te achten zaak. Die rijkdommen, het erfdeel hunner vaderen, door de noeste vlijt van zoo vele arbeidende handen verkregen, zijn hun toevertrouwd om onder hunne bekwame leiding, zoo tot het bijzonder als tot het algemeen belang, vruchtbaar te worden aangewend. Door die rijkdommen in

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

vreemde staatspapieren te steken wordt een vruchtbaar kachh
taal aan eigen land ontnomen, om het aan vreemden te schuld
ken, die slechts renten geven om daarmede den bedelstand nog
voeden; terwijl het kapitaal, in vreemde fondsen belegd, dnnd
den bedelstand in die vreemde Staten bedreigd of van de w ta
selvalligheden van Staten afhankelijk is, tot welker instatsta
houding van onze zijde niets kan worden bijgedragen.

Met een kloppend hart slaat men de rijzing of daling ig
vreemde effecten gade, en weigert in verstrooijing de aalmig
aan den ongelukkige, die in ellende en armoede stortte, ,
dat aan de nijverheid de middelen onthouden werden, e,
haren arbeid uit te breiden.

Wat al schatten zijn in de effecten te loor gegaan, wat
heils is er door verbeurd en wat al ramps gesticht!

Bewaar ons voor de gebeurtenissen in Frankrijk; ook daa
had men de kapitalen aan de nijverheid onttrokken, omdat z
op geene deugdelijke kennis gegrond, niet tegen den wedijve
van het wakkere oog van Engeland bestand was. Ook daa
waande men zich in het rustige bezit van rijkdommen i
vreemde papieren belegd; doch de nijvere volksklasse, welk
geest en wilskracht, doch geene voldoende kennis had om de
bron van het kwaad te zien, stak het hoofd op, om me
geweld het kapitaal af te persen, wat zij gevoelde dat i
hunne handen vruchtbaar zoude kunnen worden.

Het staatsgebouw werd omvergeworpen, en een nieuw in
de plaats gesteld, doch de namen, die elkander in het bewind
opvolgden, bewezen genoeg, dat het maatschappelijk kwaad
dieper gezocht moest worden dan in den regeringsvorm.

Dat kwaad ligt in de maatschappij zelve, het werd door
eigenbelang en baatzucht geteeld, door het vruchteloos poge
om met Engeland te wedijveren, dat de kapitalen deed iso-
leren, waardoor de nijvere volksklasse tot den bedelstand
gebragt werd.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Kennis, wetenschap, kunst, zich verspreidende in algemeene werkzaamheid, zijn de eenige vruchtbare schatten, die een volk gelukkig, de wetgeving wijs, de regering sterk maken. Zij leiden tot de overtuiging, dat de Christenleer eene waarheid, eene noodzakelijkheid is, en dat *hare toepassing alleen* op volksgeluk en welvaart kan doen hopen. Deze hoop moet bij ons levendig worden; in de overeenstemming aller belangen zal men de Christelijke liefde ontdekken, en het geloof, zich boven het dwaalbegrip verheffende, zal diep zich wortelen, dat de Voorzienigheid het lot der volken bestuurt.

Vertrouwend mogen wij de toekomst te gemoet gaan, want in die verschrikkelijke woelingen, die zich thans in de maatschappij in jaren, even als vroeger met den tred van eeuwen, opvolgen, ligt het onmiskenbaar bewijs, dat wij de oplossing van het groote vraagstuk naderen.

De wetgeving, gelijk de regering, zullen het belang beseffen, dat er in het verspreiden van een deugdzaam, voor het werkdadig leven geschikt, onderwijs door alle standen heen gelegen is. Zij zullen, wij mogen het verwachten, in stede van de gelegenheid tot het verkrijgen van de kennis en kundigheden, die tot eene krachtige en weldadige bevordering van handel, landbouw en nijverheid gevorderd worden, te beperken, die gestadig trachten te verruimen en voor ieder toegankelijk te maken. Dit onderwijs moet den grondslag leggen van eene regering, van eene wetgeving, die met al de belangen van de drie takken van het volksbestaan bekend zijn, en niet in den blinde rondtastende, ze met oordeel zullen weten te behartigen. Zulk eene regering staat vast, zulk eene wetgeving, weldadig in het tegenwoordige, verzekert de toekomst.

Beschouwen wij de vertegenwoordiging, die thans is opgeroepen, als een begin van het goede; de natie zal langzamerhand hare ware belangen leeren kennen, en zullen deze dan eerst goed behartigd kunnen worden. Dat de vertegenwoordiging de regering behulpzaam zij ter algemeene ontwikkeling,

PERPUSTAKAAN NASIONAL

zelve het voorbeeld geve, en er zich op toelegge, om algemeen werkzaamheid te verspreiden.

Het ontbreekt niet aan middelen en gelegenheid daartoe. Hoe vele plassen zijn nog droog te malen, hoe veel grond vruchtbaar te maken; hoe vele kanalen te graven. hoe vele wegen aan te leggen; dat tot deze nuttige werken de kapitalen worden aangewend.

Onze voorvaderen zijn eveneens begonnen om hunnen grond aan de zee te onttrekken; die werkzaamheid spoorde hun later tot stoute onderneming aan.

Men doe de gronden onderzoeken, tot welke voortbrengselen zij het meeste geschikt zijn, en bescherme den landbouw, tot dat die kennis verkregen zij; schrijve prijsvragen uit en verleene begunstiging aan die industrie, welke eigen grondstoffen verwerkt.

Onderzoekt, welke vreemde grondstoffen voordeelig tot eigen fabriekaat verwerkt kunnen worden; wat tot eigen verbruik geschikt, wat in den handel gebragt zoude kunnen worden.

Men vermijde het geven van ontzenuwende bescherming aan eenigen bijzonderen tak van nijverheid, alle bescherming moet slechts dienen om het fabriekaat tot den wedijver op te leiden, zoodat altijd de bescherming na een bepaald aantal jaren ophoudt en het fabriekaat dan kan wedijveren of de fabriek te gronde gaat, welke onkundig opgerigt was.

Verspreidt land- en volkenkunde. Dat de afgezanten en consuls de voortbrengselen der nijverheid van alle landen der wereld opsporen, en de kosten, de zamenstelling, met de opgave der behoeften naar Holland mededeelen, en dat die mededeelingen in druk ter algemeene kennis worden gebragt.

Om den handel de vrijheid te schenken, welke hij vereischt, en tevens aan de nijverheid en landbouw de bescherming te verschaffen, welke zij dringend vordert, om tegen alle vreemde mededinging gevrijwaard te zijn, waardoor de ontwikkeling zoude kunnen worden belemmerd; dat groote vraagstuk is,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

naar mijn bescheiden oordeel, slechts op eene wijze op te lossen, namelijk door vrijhavens aan den handel te geven en daar buiten bescherming aan landbouw en nijverheid te verzekeren. Wanneer Vlissingen de vrijhaven voor België, Frankrijk en Zuidelijke Staten mogt kunnen zijn; het Nieuwe Diep voor de Noordsche Staten, en Hellevoetsluis voor Duitschland, zouden onze schepen deze 3 havens van Oostersche en Westersche voortbrengselen voorzien, die er tegen de voortbrengselen der Europesche industrie verruild zouden worden, met welke laatste, gevoegd bij die onzer eigene nijverheid, onze schepen den grooten zeehandel zouden kunnen drijven. Onze scheepvaart zoude daardoor gevoed, zich kunnen ontwikkelen, om later met die van andere Staten in den wereldhandel te wedijveren.

De groote zeehandel zoude zich vrij van regten en formaliteiten bewegen, terwijl alle vreemde schepen in die havens zouden worden toegelaten; doch buiten den vrijen kring dier havens zou de vreemde vlag van onze stroomen verdwijnen en Holland zelve zoude aan de vrijhavens ter markt gaan.

De bescherming van nijverheid, landbouw en scheepvaart zoude door regtenheffing voor binnenlandsch verbruik, buiten den kring der vrijhavens beginnen. De kleinhandel en binnenvaart zullen hierdoor opkomen en in welvaren toenemen, want hij zal nu uit de vrijhavens zijne waren tegen den marktprijs trekken, en niet meer aan de verdrukking van den groothandel blootstaan, terwijl het weren van de vreemde vaart op onze stroomen, voor de binnenvaart niet dan hoogst weldadig moet werken.

De landbouw zal uit het verbruik der inwoners van de vrijhavens de mededinging leeren kennen, waartegen hij bescherming noodig heeft; de nijverheid, uit hetgeen verhandeld wordt, zal er vernemen, wat hij met voordeel in den zeehandel plaatsen kan, welken tak hij moet laten varen, op welke anderen hij zich met eenige bescherming zal kunnen toeleggen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

In het algemeen zal men meer duidelijk ieders belang kunnen zien, en dus beter voor het algemeen belang kunnen waken.

Men bescherme de zeevaart, doch ontzenuwe haar niet; alle vracht is eene winstderving voor den handel, doch deze winstderving, in handen van landgenooten geplaatst, geeft vertier aan de nijverheid. De koloniale voortbrengselen moeten daarom door Hollandsche schepen overgebragt worden, om de vrijhavens te voeden.

Door onze schepen op Java vracht te laten bedingen, zullen zij uitvracht zoeken, om onder elkander tot lager prijs te kunnen dingen.

Dat de Handelmaatschappij een onbevoorregt handelsligchaam worde.

Dat men de handels-traktaten nazie of zij ook in overeenstemming zijn met hetgeen de belangen van handel, nijverheid, landbouw en visscherij vorderen.

Dat de handel, de verschillende takken van nijverheid en neringen, de landbouw, de visscherij, de zeevaart, de binnenvaart zich vereenigen, onderling over hunne belangen raadplegen, de geest der gilden zal er door hersteld worden zonder zijne schadelijke werking. Dat allen met elkander wedijveren om het goedkoopste en beste voort te brengen en dat de Regering hun den vreemden wedijver als het zwaard van Damocles steeds boven het hoofd houde.

Men beschouwe de Koloniën (het middel tot wederzijdsche ontwikkeling) als gedeelten van het Moederland, die, door ons toedoen, eenige eeuwen in beschaving ten achteren zijn, welke dus ook eene bijzondere inrigting van bestuur vereischen.

Men behandele de inlanders als of zij onze landgenooten waren; behartige hun voordeel, bevordere hunne ontwikkeling, geve hun langzamerhand de nijverheid terug en schenke hun, tot den arbeid gebragt, den eigendom van den grond.

In deze ontwikkeling zal de handel nieuw leven en voedsel vinden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Men beschouwe de Europeanen, onze landgenooten in Indië, als voor onze belangen werkzame menschen, die zich het drukkende van eene, voor den maatschappelijken toestand van Indië geschikte autocratische Regering getroosten, om groote voordeelen te behalen. Men vergunne hun, verre van de zegeningen en de waakzaamheid van het Moederland, de vrijheid van drukpers (zonder inmenging in Inlandsche staatkunde) die hen tegen willekeur beschermen kunne; de Regering heeft de wet om misbruiken te keer te gaan. De drukpers moet van daar voor handel en nijverheid het noodige licht verspreiden.

Men schenke aan hunne kinderen ook het genot der ouderlijke zorgen. Deze zorgen toch moeten vatbaar maken voor het onderwijs, dat hun niet mag onthouden worden, want zij moeten, even als hunne ouders, de Indische maatschappij door hunnen zedelijken invloed ontwikkelen en besturen. Dit onderwijs kan dan ook alleen aan hen gegeven worden, die er in de Hollandsch-Indische maatschappij uit een wettig huwelijk voortgesproten aanspraak op hebben. De andere hebben slechts aanspraak op het onderwijs der Inlandsche maatschappij.

Men brenge de manufactuur-fabrieken naar Java over. Wanneer onze zeemagt de ontwikkeling van den Archipel bevorderen wil door den handel te beschermen, hebben wij ook regt op de voordeelen van dien handel; door het niet te doen, bekostigen wij, in onze zeemagt, de handhaving der orde waarvan de vreemde handel de voordeelen geniet *).

Dat vermogenden hunne kapitalen in den Indischen Archipel plaatsen, in de hand van nijveren en eerlijken zullen zij rijke vruchten opleveren, de Inlanders tot den arbeid brengen en de ontwikkeling bevorderlijk zijn. De pers zal

---

*) Wij stellen ons voor hierop nader terug te komen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

hun tot waarborg zijn en het veld aanwijzen, dat voor hunnen ondernemingsgeest geopend is.

Maar bij dat alles moeten de zuivere beginselen der Christenleer bewaking en bescherming vinden, en behoed worden tegen de vermenging van vormen, die zoo vaak de leer zelve schaadden.

Men dringe die niet aan de keerkringsvolken op, maar spoor er hen, door voorbeeld van liefde en goede zeden, toe aan. Een wederzijdsch vertrouwen zal er het gevolg van zijn. De eerbied zal in de ouderlijke woning terugkeeren, daar, waar zij die mogt verlaten hebben, de familie-band zal sterker worden, en men zal dan minder geestelijke, regterlijke of militaire heerschzucht te vreezen hebben, en geestelijken, regters en militairen als een noodzakelijk middel beschouwen tot bevordering en handhaving van het goede.

Want waar het onderwijs niet deugdzaam is en de geestelijke in gebreke blijft, is dikwerf de regter onmagtig, en wordt militair geweld vereischt, om de volken van dwaalbegrippen te zuiveren, en hen op den goeden weg terug te voeren.

Instellingen tot handhaving der maatschappij en bevordering van het algemeen welzijn, zullen zij duurzaam zijn, moeten den toets aan eeuwig-deugdelijke beginselen kunnen doorstaan, en door eenvoudigheid uitblinken, want deze is het kenmerk der waarheid.

Wij mogen echter niet uit het oog verliezen, dat onze menschelijke onvolkomenheid niet toelaat het goede in eens tot stand te brengen; dat wij er slechts naar streven kunnen, en dat ieder in zijnen werkkring de overtuiging met zich voeren moet, dat met den tijd alleen dat goede, onder de leiding der Voorzienigheid, trapsgewijze kan worden verkregen, en dat wij dikwerf, met de edelste gevoelens, uit gemis aan kennis, dwalen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ZAMENSTELLING.

Het is niet vreemd, dat zaken, die, uit omstandigheden geboren, naar den eisch van deze gevormd waren, langzamerhand, door de wisselende vormen overheerscht, zoozeer in haar wezen veranderen, dat men, na verloop van tijd, met moeite de beginselen terugvinden kan, welke hare oorspronkelijke inrigting en bestemming bepaalden.

Ook de zeemagt ondervond dien invloed: naarmate het zuivere handelsbeginsel ontaardde, veranderden hare vormen, en verdween, onder de verduistering van haar doel, met de doelmatigheid, de eenvoudigheid harer zamenstelling.

Voor Nederland eene zeemagt wenschende aan te geven, passend voor een nieuw handelsleven, zijn wij om die reden verpligt, tot haren oorsprong op te klimmen, en de beginselen na te gaan, welke eens eene eenvoudige en doelmatige inrigting mogelijk maakten, ten einde langs dien weg tot de onderscheiding te geraken, hoe onze zeemagt tot hare bestemming zoude behooren te zijn zamengesteld.

Uit eenen gewapenden zeehandel ontsproten, moest de zeemagt, bij hare wording en eerste inrigting, natuurlijk, in hare grondtrekken, de gelijkenis van den gewapenden handelaar dragen. Schepen van allerlei tonnemaat en van veelsoortige bewapening, werden onder de oorlogsschepen opgenomen. Zoodra waren echter deze schepen niet tot vloten vereenigd, of het noodlottige van zulk eene veelsoortige vereeniging werd ingezien, en de noodzakelijkheid van meerdere eenvormigheid begrepen. Er werden dan ook eerlang schepen van zoo veel mogelijk gelijke grootte gebouwd

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

en men trachtte er eene goede en gelijke bezeildheid aan te geven. Tot dit laatste nogtans ontbrak de kennis, en de ongelijke bezeildheid bleef eene oorzaak van vele wisselvalligheden in het zeegevecht.

Dit evenwel was, in het eerste tijdperk van het bestaan der zeemagt, zoo lang zij nog de beeldtenis droeg van den gewapenden zeehandelaar, van geen zoo groot bezwaar. Het staatsbelang was toen voor iedereen handtastelijk. Holland had de markt van Europa in handen, en zoo lang het meester was ter zee, of den Oceaan vrij had en onbestreden, kon deze markt ongestoord van Oostersche en Westersche voortbrengselen voorzien worden. Gebeurde het, dat eenige mogendheid den wil toonde, om zich het regt der zee toe te eigenen, dan was het: „te wapen, naar de vloot!" en schepen drongen uit het riet te voorschijn, van alle kant spoedde men zich aan boord ter bemanning, en oorlog- en handelsschepen vereenigden zich, om gezamenlijk den gemeenen vijand te bestrijden en hem het regt te ontzeggen van den Oceaan te kluisteren.

Vroeger belette de kronkelende landweg alle helder doorzigt in het belang des wereldhandels; doch, toen hij op den effen zeespiegel was verplaatst, werd dat belang meer onderscheidbaar, en het begrip er van voor elk meer duidelijk. Zij, die deel namen aan dien handel, of het belang daarvan bevroedden, zagen er de noodzakelijkheid van in, dat de zee een onzijdig veld moest zijn.

De drie groote staatsmannen: Jan de Witt, Cromwell en Colbert, behooren tot dat tijdvak.

Maar bestond de onzijdigheid der zee, het was er ver af, dat zij algemeen als beginsel was aangenomen. Men streed dan ook niet voor hare onzijdigheid, zoo zeer als voor het meesterschap ter zee, en Colbert was niet in staat, dien strijd te temperen, omdat het een individuële

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

strijd van handelaren was. Wanneer men „te wapen„ riep „naar de vloot„ dan was het gedreven door het eigenbelang, en daarvoor streed men. Met hardnekkige woede klampten schepen zich aan boord, koopvaarders of oorlogsschepen, om het even; men enterde elkander, en, in den strijd man tegen man, werd de zege bevochten.

De ontwakende handel van Engeland had CROMWELL voortgebragt; de gouddronken handel vermoordde JAN DE WITT; met hem werd de onafhankelijkheid van den Oceaan vernietigd, en daardoor het Europeesch evenwigt een moeijelijk op te lossen vraagstuk *).

De zeemagt, bestemd om, in het belang van den wereldhandel, de onafhankelijkheid van den Oceaan te bewaren, vervreemdde van haar doel, en werd een wapen ter zee, in het belang van vorsten of regeerders, dat zoo vaak in strijd was met het ware belang der Staten. De veerkracht, waarmede ieder persoonlijk voor zijne belangen had gestreden, week, en vernuftige vindingen werden in de plaats gesteld, die het karakter der zeegevechten veranderden. Het enteren werd zeldzaam, en het kanon zou voortaan den strijd beslissen. Dit deed schepen bouwen, grooter en sterker, met zwaarder geschut bewapend, en in welker rangen koopvaarders niet langer geduld, maar voor goed daaruit gebannen werden. Men stapelde, in het kleinst bestek, kanon op kanon van het zwaarste kaliber, om in den kortsten tijd het vernielendst vuur te maken.

Toen de zeemagt ophield het erkende handelsbelang te verdedigen, en veelal duistere staatkundige geschillen te beslechten had, werd woeste drift door bedaarder overleg

---

*) Nu de tijd Amerika met rassche schreden tot ontwikkeling heeft gebragt, heeft de staatkundige schaal langere armen bekomen, die den evenaar fijngevoeliger maken en het vraagstuk nog meer verwikkelen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

vervangen. Onder allerlei kunstmatige zamenvoegingen werde vloten bewogen, en werden de zeeoorlogen meer systhema tisch gevoerd. De langwijlige en moeijelijke liniebeweginge waren er het gevolg van, die, dikwerf den strijd verhinde rende, dien dikwerf onbeslist lieten. Beschouwt men de ge schiedenis van den wereldhandel van dien tijd, dan ontwaar men, dat hij even bemoeijelijkt was in zijn' loop, als het di slingerende liniebewegingen waren. Doch naauwelijks was er weder eene zeemogendheid opgetreden, die, den wereldhandel erkennende, er hare staatkunde op grondde, of men zag alra uit de zeegevechten de kunstmatige wendingen verdwijnen.

Nelson bragt de zeetaktiek terug tot hetgeen zij onder Tromp en de Ruiter geweest was. Nog altijd werden hare manoeuvres voor het bewegen der vloten behouden, maar voor Trafalgar lostte zich het liniegevecht op. Men keerde wel niet onvoorwaardelijk tot het enteren terug, maar ieder schip zocht zijne tegenpartij. Streed men vroeger man tegen man, nu was het schip tegen schip, rekenende op onderlingen bijstand. Het geschut moest beslissen, en men had er een onbepaald ver trouwen op leeren stellen. Met onverstoorbare kalmte vuurde men, op eenige handbreedten afstands, met zestig tegen zestig zware stukken, ja menigmaal met twee honderd tegen honderd twintig.

Deze wijze van oorlog voeren moest noodwendig invloed hebben op den bouw en de bewapening der schepen. Men kon toch het vijandelijk schip alleen vernielen of tot de overgave dwingen door het, in den kortsten tijd met de grootste hoe veelheid ijzer, te treffen. Daartoe moest men, tot de uiterste grens van handelbaarheid, de grootst mogelijke schepen bou wen, en die met de zwaarste vuurmonden bewapenen. Dit werden de linieschepen, voerende van 74 tot 120 kanonnen, en door Engeland zoo eigenaardig zijne strijders (*men of war*) genoemd.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Men had echter aan deze logge gevaarten niet dien hoogen graad van bezeildheid kunnen geven, als aan eene kleinere soort van schepen, van ouds *Fregatten* genoemd, die, vlugheid van beweging met voldoende sterkte parende, daarom gebruikt werden tot uitposten en jagers der vloot. Hunne betrekkelijk mindere bemanning en groote inwendige ruimte tot het bergen van levensbehoeften, maakten de fregatten bovendien meer geschikt om lang zee te houden, waardoor zij, op verre togten, eigen handel tot eene krachtige bescherming strekken, vijandelijken eene geweldige afbreuk doen, en van overzeesche bezittingen de aanranding ondernemen konden. Zij hadden van 38 tot 44 stukken geschut.

De Amerikanen, behoefte gevoelende aan de ontwikkeling van hunnen handel, waartegen het ijverzuchtige Engeland zich steeds verzette, wisten, hoe gering ook hunne middelen waren, in zich zelve krachten te vinden, om het drukkend juk af te werpen van het Moederland, dat zich dien naam onwaardig toonde. De ontluikende handelsgeest straalde in de zamenstelling hunner zeemagt door; zij kozen de fregatten. Tegen de ligtere fregatten van andere natiën stelden zij zwaardere over, die 60 vuurmonden voerden. Met deze schepen in staat gesteld om 's vijands koopvaart in den weg te treden, waagden zij het zelfs, Engeland, nadat het de vloten van andere natiën vernield, bemagtigd of geroofd had, en met der daad in Europa meester ter zee was geworden, den oorlog te verklaren, en voerden dien met roem. De gevoeligste slagen bragten zij evenwel zijnen handel toe.

Was de beschaving in het oorlog voeren te land zoo ver reeds doorgedrongen, dat legerhoofden zonder genade den plunderzieken soldaat met den dood straften, die, tucht vergetende, op vijandelijk grondgebied, de schendende hand aan persoonlijk eigendom durfde slaan, ter zee was men in den eerbied voor den eigendom tot daartoe niet gevorderd. Men

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zag in den zeehandel eene bron van welvaart voor den ga
schen Staat, maar men was in zijne beschouwing eenzijdig
Men wilde alleen de bron tot eigen voordeel mildelijk vloeije
zien, en den stroom voor anderen stremmen, als ware di
laatste eene noodzakelijkheid voor het eerste. Eens ande
welvaart te knotten, om zijn eigen te verhoogen, daarvoo
werd krijg gevoerd, en wat men bemagtigen kon voor goede
prijs verklaard. Tegen de zware, goed ten oorlog uitgeruste
fregatten was de koopvaarder niet bestand, en niets bleef
hem bij de ontmoeting over, dan gedwee de vlag te strijken,
en schip en goed ten buit te geven.

En zoo ontaardde het zuivere beginsel; de zeemagt was de
koopvaart over het hoofd gewassen en tot overmagtige vor-
men opgegroeid. De zaak verzwond in den vorm. De heersch-
zucht, door de overmagt geteeld, schoot overmoedig op, en
schendende in blinde eigenbaat de onzijdigheid van den
Oceaan, die overal ontwikkeling en weldadige beschaving en
verlichting verspreiden moest, bragt zij, bij beschaafde vol-
ken, den zeeroof voort, en dorst dien wettig noemen.

Nadat die roof eenige jaren als een alvernielende stroom
had voortgewoed, duizende bronnen had doen opdroogen,
en de industrie verlamd; werd eindelijk de vrede gesloten,
dan zocht men het verbroken evenwigt te herstellen, doch
met welk gevolg, dit leeren ons de snelopvolgende gebeur-
tenissen.

Niet alleen aan de zeemagt bleef nu de taak opgedragen,
om den vijandelijken handel afbreuk te doen, ook aan par-
ticulieren werd daartoe de vergunning verleend.

De kapers bekruisten in allerlei kleine, snelzeilende vaar-
uigen den Oceaan. Om den handel tegen deze vaartuigen
te beschermen, werden insgelijks kleine vaartuigen in de
zeemagt opgenomen. Dit waren de brikken van 12 tot 18
stukken, die ook op ondiepe wateren, waar geene grootere

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

schepen komen konden, gebruikt werden, en, bij de vloten, tot estafettes of ook wel tot seinoverbrengers dienden.

De Amerikaansche roover had de vlugge schooners in zee gebragt, en, om die te weren, moest nu mede deze vorm van schepen bij de zeemagt worden ingevoerd.

Bezat de zeemagt thans, in hare zamenstelling, de eigenschappen, om, in tijd van vrede, den handel te beschermen, of, in tijd van oorlog, dien des vijands aan te tasten, hare bestemming was verwrongen, sedert dat zij, een wapen geworden, aan stelselmatige verordeningen onderworpen was. Er werd, bij den bouw van eenig schip, niet meer gevraagd, tot welke dienst het zou bestemd zijn, en of de inrigting paste voor die dienst, maar hoe men het best er mede een bepaald aantal stukken over zee zou kunnen brengen. Men wedijverde, als het ware, in vindingrijkheid; hier was het vernuft, dáár waren het plaatselijke omstandigheden, ginds finantiële, elders andere oorzaken, die wijziging in de zamenstelling der schepen te weeg bragten. Er werden schepen van allerlei grootte en van allerlei vormen gebouwd, en moeijelijk werd het, de grens van vroeger bepaalde soorten aan te wijzen. De verscheidenheid was groot, zij liep van 6 tot 120 stukken, en het cijfer der kanons moest den naam van het schip bepalen.

Voor hen, die hunne strijdkrachten in linieschepen hadden, was dit amalgama, hoe kostbaar ook, minder schadelijk; maar voor hen, die, als wij, de geringste deelen der zeemagt niet van hare sterkte afzonderen konden, was die verkwistende veelsoortigheid even verderfelijk als doelloos en kostbaar. Er was, het is waar, in de bewapening dier veelsoortige schepen meerder orde, meerdere eenvoudigheid, gebragt, door op een schip zoo veel mogelijk kanons van hetzelfde kaliber te plaatsen, variërende tusschen de 6, 12 en 36 ponders, doch ook hierbij dacht men meer aan het

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

geschut, dat het schip zou kunnen voeren, dan aan uitwerking, welke men er van verwachten kon. Men verenigde zwaar geschut op de linieschepen, als de voornaamste strijdkrachten, ook wel op de fregatten; terwijl de overige vaartuigen, naar gelang van hunne grootte, van licht of zwaar geschut voorzien werden, hetgeen dikwerf nog van hunnen vorm afhing.

Zoo was het met de zeemagt gesteld, toen zij door twee uitvindingen in de ziel werd aangetast, en tot eene wedergeboorte werd verpligt, die haar tot de zuivere beginselen van haar ontstaan terug doet keeren.

Het gezond verstand zal altijd eens zijn regt verwerven. Lang moge wat het schiep door kunstige vindingen en overdrevene middelen zijn verdrukt geworden, de verdrukking zelve doet het weder, door de ontwikkeling der kunst, nog wel op hooger standpunt, in helder licht verschijnen, om zich duurzaam te vestigen.

Deze twee hoogst belangrijke uitvindingen waren: *het stoomvermogen en het bomkanon.*

Zoodra de handel het stoomvermogen, dat zijne combinatiën vermenigvuldigde, en, door snelheid en zekerheid van beweging, de meeste toevalligheid aan zijne speculatiën ontnam, aan zich had dienstbaar gemaakt, gevoelden ook de regeringen al spoedig de noodzakelijkheid, om deze elementen in de zeemagt te brengen, en weldra zag men stoombooten, en later stoomschepen onder de oorlogsschepen verschijnen.

Had de invoering van het stoomvermogen de handelsberekeningen veranderd en die der nijverheid verwikkeld, bij de zeemagt moest zij tot velerlei beschouwingen aanleiding geven, die den invloed navorschten, welke aan de stoomkracht, bij het zeewezen, moest worden toegekend, want wat toch eigenlijk was het karakter van een oorlogsstoomschip?

Om het stoomschip als eene strijdkracht te doen dienen,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

moest men, dachten sommigen, aan het beginsel blijven vasthouden, van het grootste aantal kanonnen in eene kleine ruimte op te stellen. Was dit eerst door de raderen en hunne kasten bezwaarlijk geweest, dit bezwaar was door de schroef uit den weg geruimd. Maar daardoor werd het stoomvermogen zelf van secondair belang, en zoude het niet anders zijn dan het element van zekerheid en vlugheid van beweging op linieschepen toegepast. Gebrek aan brandstof op lange reizen gold hier als een bezwaar van meer gewigtige bedenking.

Zij, die het stoomschip beschouwden als een middel om de strijdkrachten doelmatig aan te wenden, wilden het op zich-zelf tot uitposten en jagers der vloten en estafettes bestemmen, en het de dienst van kleinere vaartuigen doen overnemen; doch zij stuiten, bij het in het gevecht brengen der linieschepen door dat middel, op eene magt van zwarigheden, die alle verandering in de zeegevechten onmogelijk maakten. Het zeegevecht zoude blijven hetgeen het onder Nelson geworden was: elkander aan boord leggen en slaan.

Deze vonden in de stoomschepen het middel, om overal snel en krachtdadig hulp te brengen, en deelden tevens in het gevoelen, dat een stoomschip moest kunnen zeilen, ten einde zijne brandstof te besparen tot dat het werkelijk ageren moest.

Er waren er, die, dieper in de zaak doordringende, in het stoomschip het middel ontdekten, om de zeegevechten te voorkomen, door daarmede een leger op het vijandelijk strand te werpen en den vijand, die de zee tot slagveld had gekozen, aangrijpende in het hart, den buiten de kust dreigend opgeheven arm verlamd te doen nederzinken. De juistheid dezer beschouwing trof zoo algemeen, dat zij niet weinig zal hebben bijgedragen tot den schok, die kort daarna de staatkunde van Europa deed schudden en ontroeren.

Onder al deze beschouwingen en overwegingen, verscheen het bomkanon, om, door zijne opname in de bewapening

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

der schepen, de oplossing van het vraagstuk te verhaastst

Nog altijd was men weifelend en onbeslist, zoo lang h projectiel met eene buis geschoten werd; thans echter, wij in het bezit van percussiegranaten zijn gekomen, die, trr fend, in hunne uitwerking nimmer falen, kunnen de gedachtn zich met meerdere bepaaldheid vestigen. Immers nu een enkn kanon, onder gunstige omstandigheden, eene vernieling kn aanrigten, waartoe men vroeger eene overmagt van geschhh behoefde, zal het stoomvermogen het middel kunnen zijn, d het oorlogschip steeds in die gunstige omstandigheden z plaatsen. Het oorlogschip moet voortaan de stoomkracht t zijn wil hebben.

Zoo de stoom aan het bomkanon het gebruik der vereischch gunstige omstandigheden verzekert, zeilvaartuigen zijn n daarom niet altijd van verstoken; doch de omstandigheid, welkll zij niet altijd dwingen kunnen, moet hier dienen; maar dda ook zal ieder vaartuig, dat een bomkanon scheep heeft, hn op de vernieling van het grootste schip kunnen aanleggen.

Geen stoom- of zeilschip zal zich echter in de gunstigtj omstandigheid kunnen plaatsen om de beste werking van zijjjj geschut te erlangen, of ook voor de tegenpartij staat de gelell genheid open, om van dezelfde omstandigheid gebruik t- maken, en daar er zich bijna geene vaartuigen op den Oceaaaa bewegen, die niet een bomkanon voeren kunnen, zoo zulleu alle, groot of klein, die met zulk eenen vuurmond zijn gewaww pend, dezelfde verdelgingskracht bezitten, en die kunnenen doen gelden.

Zoo zal dan weder het koopvaardijschip bij magte gerakeeee om zich zelf te beschermen, en zal de koopvaardijvloot, nnnn het zuivere handelsbeginsel van *ruilen* algemeen veld wint nn weder een deel der zeemagt kunnen uitmaken, om met haaaa tot het gemeene doel, het beschermen van den handel, medde te werken.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Hebben wij de zeemagt aan de ontwikkeling van den handel verbonden, en de middelen aangewezen, die aan deze ontwikkeling kunnen bevorderlijk zijn, door de oprigting namelijk van manufactuur-fabrieken in den Indischen Archipel, wij hebben thans het middel gevonden, om dit ongestoord te kunnen tot stand brengen.

Uit het betoogde volgt, dat tot de zamenstelling der zeemagt de navolgende drie hoofdelementen in aanmerking komen, als:

1°. Het bomkanon.

2°. Het stoomvermogen, om dat kanon, onder alle omstandigheden, in de gunstigste positie te plaatsen.

3°. Het stoomschip, om den oorlog onverwachts op het vijandelijk strand over te brengen.

Wij zullen ieder dezer bestanddeelen in hunnen werkkring afzonderlijk beschouwen, om daaruit als van zelf de eenvoudigste zamenstelling der zeemagt te zien oprijzen.

Het bomkanon schiet een projectiel, dat, het doel treffend, op alle afstanden, binnen een' cirkel van 1200 N. ellen straal, onmiddelijk springt en bijna altijd een onstopbaar gat maakt. Is dit gat tusschen wind en water, dan is het groot genoeg, om het schip in korten tijd te doen zinken. Daarom moet steeds het doel zijn, dáár het schip te treffen, opdat de bom haar vernielingswerk volbrenge. Hoe geoefend men nu ook wezen moge in het rigten van het kanon, altijd zal het, op een beweegbaar vlak als het dek van een schip, moeijelijk zijn, aan ieder schot die rigting te verzekeren, dat het tusschen wind en water invalle. Het bomkanon heeft dus wel de kans van een gelukkig schot te doen, doch geenszins de zekerheid er van; voor een oorlogschip, met meerdere zulke kanons voorzien, wordt natuurlijk de kans van treffen zooveel grooter.

Maar al treffen de bommen niet tusschen wind en water, altijd zullen zij, den scheepswand rakend, eene geweldige

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

verwoesting te weeg brengen, en door het verspreiden van de brandsas, waarmede zij gevuld zijn, aan boord den brand ontsteken. Het stevigst verband, dat door den kogel slechts te kwetsen was, zal door de bom verbrijzeld worden, en n ligt het instorten van de dekken veroorzaken, vooral wanneee zij met verschillende lagen zwaar geschut bezet zijn.

Bij de hevige uitwerking van de bom zijn veel dekken eee wezenlijk nadeel, terwijl daarentegen éene, slechts voor he vallen van tuigdeelen overdekte, batterij groote voordeelele aanbiedt.

Misschien zal men ons hier te gemoet voeren, dat, als, naana mate een grooter getal kanons op een schip zal worden ge plaatst, de kans van treffen grooter wordt, men zich bij d vereeniging van meerdere kanons des te meer van de uitwerpe king zal kunnen verzekerd houden en dat dit voor het behoud van groote schepen zoude pleiten. Men bedenke evenwel da... eene enkele bom de kans heeft van eene geheele vernieling uit te werken, en dat een hoog schip eene grootere oppervlakte bloot geeft tot brandstichting en, door het bezwijken zijner dekken, de verwoestende uitwerking van het treffende projecee tiel vergroot. Een lager schip heeft slechts zijne eenige batte terij bovenwater. Een projectiel, zoo geweldig als de percus siebom, heeft bovendien veel eerder een voldoend maximumu bereikt, dan de veel minder schadende kogel, uit het gewonen kanon geschoten. De mindere uitwerking van den kogel mogt eene grootere hoeveelheid kanonnen raadzaam maken, omm daardoor aan de schepen eene grootere kracht te geven, dedd onvergelijkbare uitwerking van de bom maakt die grooterere hoeveelheid geschut minder noodzakelijk; de nadeelen, diene er aan verbonden zijn, gebieden integendeel die te vermijden...

Wanneer wij daarbij de groote kosten nagaan, welke de bouw en het gebruik van de grootste soort van schepen na zich slepen, hechten wij ons met gerustheid aan de meening, dat a

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

schepen van de grootte der fregatten van 60 stukken voor de tegenwoordige behoefte allezins voldoen, en dat onze voornaamste strijdkrachten in deze soort van schepen zouden dienen te bestaan. Wij hebben het reeds gemeld, met welk goed gevolg Amerika, in minder gunstige omstandigheden, missende nog de kracht van het bomkanon, zich van deze soort van schepen heeft bediend. Onze ondiepe zeegaten hebben daarenboven van oudsher op deze soort van schepen het oog doen slaan. En dit versterkt ons in het gevoelen, dat een doelmatig gewapend schip van de grootte der fregatten van 60 stukken voor het beste oorlogschip te houden zij *).

Daar het bomkanon ook van den wal tegen schepen zal worden aangewend, zal het noodig zijn de oorlogschepen van kanon te voorzien, dat op verderen afstand werkt, dan het bomkanon, ten einde de kustbatterijen te kunnen demonteren. Het kanon van 36 ℔ komt ons daartoe het meest geschikt voor. Zoo zouden wij het bijv., onder nadere uitspraak van de ervaring, voor eene goede bewapening houden: 20 bomkanons van 60 ℔, en 4 kanons van 36 ℔ in de batterij, en op het voor- en achterschip, op het dek, een bomkanon van 60 ℔; terwijl het schip een stoomvermogen van 250 paardenkrachten tot zijne dienst zoude moeten hebben.

Wij hebben, onder het bestaan der aangewezene middelen, nog geen zeeoorlog gehad. De ervaring kan nogtans alleen eene voldingende uitspraak geven. Alle beschouwingen rusten grootendeels op hypothezen, die proefondervindelijk gestaafd of wederlegd moeten worden. Wij achten het intusschen van het grootste belang, dat er eene commissie van deskundigen benoemd worde, om over de keuze van het oorlogschip te beraadslagen, en een gemotiveerd rapport uit te brengen, waarbij de soort, inrigting, bewapening en bemanning van

---

*) De vorm b. v. van het fregat *Prins van Oranje*.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

voor de stoomvaartuigen, zoude onze keuze zich mede tot twee soorten bepalen, te weten: het eigenlijke stoomschip, bestemd om troepen over te brengen, en een ander, bestemd om dienst te doen in den Indischen Archipel; onder de tweede soort zouden eenige ijzeren stoomschepen behooren, om de ondiepe rivieren in- en uit te stoomen.

Aan het stoomschip kenden wij de bestemming toe, om onverwachts den oorlog op het vijandelijk strand over te brengen. Bouw, grootte, inrigting zouden voor die bestemming moeten passen. Ofschoon het niet waarschijnlijk zij, dat het kleine Nederland ooit op zich-zelf een offensieven oorlog zal ondernemen, er steeds veeleer toe verpligt zal worden, om in gemeenschap met andere mogendheden offensief te handelen, zoo zouden nogtans, naar mijn oordeel, de groote stoomschepen dienen zamengesteld te worden, als of wij zelve den offensieven krijg moesten voeren; want door het bezit dier middelen zullen wij ons staatkundig aanzien en gewigt verhoogen, zoowel in de oogen van hem, dien wij te bekampen kunnen hebben, als van den bondgenoot, die ons tot den strijd mogt aanzoeken.

Naar onze voorstelling zouden het stoomschepen moeten zijn van 450 à 500 paardenkracht, gevormd als het stoomschip *Bromo*, met bekwame inrigting om troepen in te schepen en gemakkelijk aan wal te zetten.

Voor de doelmatige bewapening dezer schepen, moeten wij op de uitwerking van de bom bedacht zijn.

Wanneer een stoomschip aan de bom zijne breede zijde biedt, stelt het langs zijne grootste oppervlakte zijne edelste deelen, de raden, de kolenhokken, de stoomketels, het schip zelve, daar waar het verband-deelen der machine draagt, aan den kans van treffen bloot; terwijl het buitendien gevaar loopt om tusschen wind en water doodelijk getroffen te worden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Bij het gebruik van kogels, zouden de kolenhokken tot borstwering van de machine en ketels kunnen dienen, maar bij het indringen van de bom, die wat zij niet vernielt, in brand steekt, vergrooten zij het gevaar, en voeden het verderf.

Een stoomschip mag dus niet de breede zijde aan het vijandelijk vuur blootstellen.

Hieruit volgt dan ook, dat de sterkte van het stoomschip ook niet op de breede zijde moet aangebragt worden, omdat het steeds het voor- of achterschip naar den vijand keeren moet.

Het voor- en achterschip zoude dan ook zoo veel mogelijk door zware houten versterkt kunnen worden, om den meesten weêrstand aan de vernieling van de bom te geven, welke, tegen een zoo klein doel geschoten, minder kans van treffen zoude hebben.

De bewapening van het stoomschip moet dus ook dáár geplaatst worden, en zouden stoomschepen, in plaats van het enkele stuk *à pivot*, wat zij thans voeren, eene batterij dwars op het voor- en achterschip kunnen hebben.

Het voor- en achterschip zoo veel zinkende onder de batterij, dat het door het vuren niet beschadigd konde worden.

Dan zoude men zoo veel bomkanons à 60 ℔ dwars over in batterij kunnen plaatsen als de ruimte toeliet, en deze naar omstandigheid laten vervangen door kanons van 36 ℔, naarmate de diensten, die het stoomschip opgelegd zouden worden, zulks vereischten.

Met 36 ℔ kanon gewapend, wanneer tegen landbatterijen geageerd moet worden; met bomkanon, wanneer de diensten in zee volbragt moeten worden.

De boegspriet zoude dan boven de batterij leggen, en het tuig onder de boegspriet, met wantschroeven bevestigd, tijdens het gevecht kunnen weggenomen worden.

De commissie, welke over het doelmatigste zeilschip

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

beraadslaagde, zoude tevens de doelmatigste soort van stoomschepen voor Holland moeten aangeven, en deze eenmaal aangenomen, zoude men zoowel schepen als werktuigen in al hunne zamenstellende deelen gelijk en gelijkvormig moeten daarstellen.

Gelijken vorm zouden wij aan de kleinere stoomschepen van beneden de 120 paardenkracht wenschen te geven, waarvan eenige van ijzer; en wij zouden alle deze kleine stoomschepen voor de dienst in onze overzeesche bezittingen bestemmen en inrigten.

Deze diensten hebben wij vroeger reeds aangegeven bij de behandeling van de bescherming en ontwikkeling, welke wij vooral aan den Indischen Archipel wenschten te geven, waartoe wij de ongeschiktheid van zeilvaartuigen hebben aangetoond.

Hebben wij de noodzakelijkheid van het stoomvermogen voor Indië herhaaldelijk aangegeven, wij mogen niet van de zamenstelling afstappen, zonder eveneens aan te dringen op het doelmatig en krachtig doorzetten der steenkolenmijn-exploitatie op Borneo. Zoo lang deze mijnontginning in handen van het gouvernement blijft, is zij afhankelijk van de meerdere of mindere geschiktheid, wil en geestkracht der ambtenaren, die er mede belast zijn, en die geen andere drijfveer dan hun eer- en pligtgevoel hebben.

Indien echter de ondernemingsgeest der natie zelve aanwakkerde; indien men ophield het oog op de regering te slaan, en haar den weg van ontwikkeling te vragen, maar in zich zelve de bron van het kwaad zocht, dat nu der regering geweten wordt; indien men zelf ondernam, wat thans de regering zoo kostbaar en zwaarmoedig beproeft (want de les, ons door Frankrijks nationale werkplaatsen gegeven, mag niet te loor gaan); wanneer wij zelve de handen aan het werk slaan, en de rijke bronnen in Indië voor ons doen vloeijen, welke door het gouvernement slechts op de kostbaarste en moeijelijkste wijze

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

te kunnen geopend worden, dan zal men niet bevreesd behoeven te zijn, dat het onzer zeemagt in Indië immer aan brandstof zoude kunnen ontbreken; want onder alle mijnontginningen, waar de Indische Archipel een zoo ruim veld voor aanbiedt, zoude zeker de steenkolenmijn-exploitatie op Borneo, in handen van particulieren, de meest winstgevende zijn.

Terwijl wij deze onze gedachte omtrent de eenvoudigste zamenstelling der zeemagt aan het oordeel van kundige zee-officieren onderwerpen, gaan wij thans tot de behandeling der sterkte over.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

STERKTE.

Hebben wij in den loop onzer beschouwingen dikwerf het hoofddoel der zeemagt in het algemeen aangegeven: het bewerken en bewaken der onafhankelijkheid van den Oceaan, dan deden wij dit om daarop de sterkte der zeemagt voor Holland te kunnen gronden.

Doch het is er verre af, dat wij aan Holland alléén de taak zouden opdragen die onafhankelijkheid te bewerken.

Dien roem mogten onze voorvaderen verwerven, toen er slechts twee groote zeehandeldrijvende Staten in Europa waren, die elkander den schepter van den Oceaan betwistten: doch sedért den moord, aan JAN DE WITT gepleegd, toen de spoedig verkregen rijkdommen der handelaren hart en geest ontzenuwd hadden, lieten wij den schepter der zee aan Engelands overmagtige handen. De daardoor ontstane handelsstremming schokte en beroerde Europa, dat eindelijk de overheersching noodig had, om zijne ontwikkeling te kunnen voortzetten.

De burgermaatschappij was ontstaan, die zoo lang en zoo bloedig voor regten gestreden had, welke zuur verdiende bezittingen zouden beschermen en verzekeren.

Doch was de bescherming van den wedijver eveneens

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

verkregen? hierdoor toch moesten de bronnen zich weder openen die den burgerstand het aanzijn gaven.

Neen, men had eenen alverwoestende oorlog gevoerd, om burgerregten te verkrijgen, en het middel uit het oog verloren om burger te kunnen zijn: dat is, den handel.

Terwijl het vaste land van Europa één oorlogstooneel was, had Engeland, langzamerhand geheel en al heerscher ter zee geworden, zich van den wereldhandel verzekerd, zich meester gemaakt van alle Overzeesche Bezittingen, die dien handel voedsel moesten geven, en overmagtig alom de baatzuchtige hand geslagen aan alle vreemde eigendommen, welke den Oceaan toevertrouwd werden.

Uitgeput door de langdurige oorlogen te land, gekrenkt door het verlies der zeemagten, welke beurtelings voor Engelands overmagt ter zee hadden moeten zwichten of door eene listige staatkunde ontvreemd waren, verarmd door den vele jaren gepleegden zeeroof der meesters van den Oceaan, ontving het vaste land van Europa den vrede uit de handen van hen, die nergens meer eenigen buit konden behalen, en die nu zelve den vrede wenschten, om aan hunne ontwikkeling, welke het gevolg was van het bezit van den wereldhandel, nieuwe wegen te openen, geene mededinging meer te duchten hebbende van de nijverheid van het vaste land, die geknakt was door de langdurige schorsing van arbeid en beroofd van allen uitweg ter zee.

De oorlog te land kon den grond met menschen-bloed mesten en dien betere vruchten doen dragen, doch de oorlog ter zee drenkt zich aan het bloed, dat aan de lendenen van het nageslacht onttrokken blijft.

Als geblinddoekt leverden de volken van Europa hunne belangen in handen van Engeland's arglistige staatslieden, die den hoogen toon op het Weener-congres voerden. In al de volgende staatkundige vereenigingen bedongen zij voor-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

deelen voor hunnen handel, waarborgen voor hunne zeemagt.gt

Grenzen werden aan Staten aangewezen, staatsinstellingenem opgelegd, bolwerken bepaald tegen Frankrijks heerschzucht, doch geene stem verhief zich om bolwerken op te rigten tegenen Engelands heerschzucht op het gebied van den Oceaan, die de d dierbaarste belangen van alle Staten dragen moest.

Had men in de beschrijving van de geschiedenis der volkeren slechts den wereldhandel in het oog gehouden, en dezenen eeuwigdurenden draad in haren loop gevolgd, en daaraan ddde wording van Staten en ontwikkeling der volken ontleend, menen zoude zoo vele staatkundige misslagen, en daardoor ont-te stane scheuringen der volken niet te betreuren hebben. Menen had de spreuk begrepen: „gaat naar de mieren en wordt wijs."

Had vroeger Europa niet onder het juk der Romeinenen gebukt, toen deze den wereldhandel bezaten?

Had men later, toen deze wereldhandel op Constantinopel lag, geene bolwerken tegen de Muzelmannen verlangd?

Had men, toen die weg door de Roode Zee op Alexandrië liep, geene bolwerken tegen de Mooren gezocht?

Had men zich niet tegen Spanje en Portugal gewapend, enen die magt gevreesd, toen deze Staten in het bezit van denen wereldhandel waren?

Had het nietsbeduidend Holland, in het bezit van den wereldld handel, niet het hoofd aan het gewapend Europa geboden, en de gewigtigste rol in de staatkunde vervuld?

Welke heerschzucht was dan na 1815 te vreezen? die vanan het uitgeputte Frankrijk? de 100 dagen van NAPOLEONS be stuur hadden die vrees als ongegrond moeten leeren kennenen

Neen, de heerschzucht van Engeland was te vreezen; maaaa men verwachtte van dien kant geene invasie; men verloodo echter uit het oog, dat men van dien kant meer dan eenee invasie te vreezen had. Meesters ter zee, hadden zij zich i oorlogstijden van de zeevaart eveneens meester gemaakt

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

hadden, doorkneed in hun handelsbelang, ook handelsvoordeelen bedongen, en daardoor werd het moeijelijk de bescherming aan de mededinging te geven, die het welvaren, hetwelk den burgerstand had voortgebragt, moest verzekeren.

Waar de zeehandel de oeverstaten van Europa als met eene tooverroede had aangeraakt, waren de monarchiën gevallen, en trad de burgermaatschappij op, aan welke, te trotsch op hare verkregen regten, en, er door verblind, het duidelijk doorzigt in hare ware belangen ontschoot.

Zij toch had niet het voorbeeld van de monarchie moeten volgen, welke de grootheid van het land van den luister der kroon ontleende, maar had, in het behartigen der wezenlijke belangen van het volk, in het algemeen welvaren, de grootheid en den bloei van het land moeten zoeken.

Dan had men bolwerken tegen Engelands heerschzucht gesteld en eigen ontwikkeling bevorderd, in plaats van die van anderen te beschermen.

Dan had men het door Engeland zoo listig aangegeven plan, waardoor het de aandacht van zich afleidde, niet gevolgd, om het Europesch evenwigt te zoeken in getal-sterkten van legers, in liniën van vestingen en in een aan mozaiek gelijkende verdeeling van Staten.

Men had het Europesch handelsbelang tegenover dat van Engeland gesteld. Dan had men de onafhankelijkheid van den Oceaan bedongen, welke alleen door een geëvenredigd bezit van zeemagten konde verkregen worden, en verbonden gesloten, die ieders aandeel in den zeehandel waarborgden en ieders nijverheid verzekerden.

Men bleef echter blind voor den vasten tred van Engelands baatzuchtige staatkunde.

Zoo lang er nog zeemagten, handelsschepen of overzeesche bezittingen te veroveren waren, had Engeland den oorlog op het vaste land aangemoedigd en gevoed, en wat zijne onmeê-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

doogende staatkunde deed, werd aan NAPOLEON's heer=
zucht toegeschreven, die vruchteloos door het continenta=
stelsel de magt van Engeland, die het uit het bezit van
wereldhandel ontleende, trachtte te verlammen.

Toen NAPOLEON eindelijk inzag, dat er aan geen' wez
lijken vrede in Europa te denken was, zoo lang Engela
magt niet gefnuikt was, en hij zich gereed maakte om En
land zelf aan te vallen, besloot men te Londen tot zijn
en werden door de alvoorziende staatkunde zijne kete
reeds klaar gemaakt.

Toen eerst kwam het verbond der mogendheden tot sta
hetwelk Engelands staatkunde tot nog toe vermeden had.

De algemeene vrede was er het gevolg van, welke
ruimer veld voor Engelands handel moest openen.

Doch al spoedig werden de daargestelde burgermaatsch
pijen op nieuw geschokt door inwendige beroeringen.

Men had wel waarborgen voor den eigendom verkreg
maar met den vrede was men niet de bronnen van welva
genaderd, welke alleen voor Engelands belangen vloeid
Dit werd aan staatsinstellingen toegeschreven, die ze
voor den doodenden wedijver hadden moeten waken; d
daarin werden de gebreken niet gezocht, en, onder and
vormen, bleef men dezelfde gebreken behouden.

De staatkundige rol, welke Engeland in de afscheiding
Brazilië, in de republieken van Zuid-Amerika en in de afsch
ring van Spaansch-Amerika speelde, kon de staatslie
niet bewegen tot het verzekeren van het handelsbelang
de oogen doen openen voor de heillooze staatkunde
Engeland. Alleen de onzigtbare handelingen van Rusland,
het hart van Azië, konden Engeland vrees aanjagen.

Had de groote COLBERT uit zijn graf het oog op het hede
daagsche Frankrijk kunnen werpen, welk een zwaren vlo
zoude hij over al die regtsgeleerden uitgesproken hebbe

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

die, over woorden ziftende, der volken krachten en bedoelingen niet naspeurden, en die dat Frankrijk, dat hij door den handel tot grootheid had willen brengen, zoo diep rampzalig ten val deden neigen. Zou hem het oog geen traan ontrold zijn, wanneer hij, die Frankrijks zeemagt tegen Engeland wilde ontwikkelen, haar na hare wedergeboorte al dadelijk dienstbaar zag maken, om bij Navarino in het belang van Engeland alweder eene zeemagt te vernietigen. Doch hij had het toegejuicht, toen hij in Frankrijk de quaestie van het onderzoek ter zee tegen Engeland zag behandelen. Nooit was men digter bij het groote beginsel van de onafhankelijkheid van den Oceaan. Engeland gevoelde het, en gaf al spoedig toe, uit vrees dat men dieper in de zaak zoude doordringen, en Frankrijk juichte de behaalde zege toe. Doch niettemin bleven handel, zeevaart en nijverheid gedrukt. De Tol-vereeniging in Duitschland was echter een opwassende Chinesche muur, die gevaarlijk voor Engeland kon worden.

Engeland, dat alle mededinging trotseerde, proclameert den vrijen handel. Groote vereenigingen worden tot stand gebragt. Afgevaardigden worden naar alle Staten van Europa gezonden, om dit beginsel te huldigen. Het heillooze werk, hetwelk de vloten begonnen hadden, werd door de kracht van het woord voortgezet, om daardoor beginselen te verspreiden, welke eigen handel en scheepvaart bevoordeelden, ten koste van het welvaren van andere Staten.

Hoe schitterend de groote bedrijvigheid in Engeland, welke aan den vrijeren handel toegeschreven werd, ook afstak bij den gedrukten toestand der overige oever-staten van Europa, konde zij er echter de regeringen niet toe overhalen.

Joinville, in zee opgebragt, leert den zeehandel kennen en Engeland doorgronden, en, Colbert waardig, treedt hij op om het belang der zeemagt voor Frankrijk aan te toonen.

Zijne woorden deden Engeland ontstellen, en Lodewijk Philips moest vallen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Ziedaar dan het ongelukkige Frankrijk andermaal het offer der staatkunde van Engeland.

Was het de zieltogende nijverheid niet, welke in de l omwenteling de voornaamste rol vervulde, en was e slechts een kreet boven alle verstaanbaar, „*verzek den arbeid.*" Andere Staten, welke eenigen druk gevo kregen de zoo aanstekende omwentelings-koorts. E werd een tooneel van burgeroorlog, jammer en geweld, t men in Engeland met dezelfde hardvochtigheid de bala den handel opmaakte, om te zien of die toestand van E voordeeliger was dan de vrede *); en, overtuigd van d schokten toestand van het vaste land, nu voorstelt, o zeemagt en legers te verminderen, ten einde ook dit be op het vaste land te zien huldigen, en het door Jon geopperde denkbeeld zoo doende te verduisteren.

Werd dit beginsel om zeemagt en legers algemeen evenredig geringste sterkte terug te brengen, door ied

---

*) *De Globe* van 2 Maart 1849 zegt: «Van welk gewigt voor ons ge staatkundige beroeringen op het vaste land zijn, kan men ten vo uit de volgende cijfers:

Aangegeven waarde van uitvoeren van Britsche voortbrengsel

Maand eindigende.	1847 *ponden st.*	1848 *ponden st.*	
5 Februarij . . .	3,077,910	3,227,138	vermeerdering
Maart	3,446,307	3,597,842	»
April.	4,820,900	4,240,317	vermindering
Mei	4,812,852	3,345,735	»
Junij.	4,657,403	3,535,394	»
Julij	4,578,871	3,625,513	»
Augustus . . .	5,062,452	4,137,168	»
September. . .	4,853,103	4,313,722	»
10 October	4,665,409	4,602,149	»
5 November . . .	3,397,454	3,428,448	vermeerdering
December . . .	3,972,693	4,104,768	»
5 Januarij	3,666,444	4,249,745	»
Totaal . .	51,005,798	46,407,939	vermindering 4

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

annangenomen, ook wij zouden het toejuichen, doch wij zijn og verre van dien tijd verwijderd. Geweld of overtuiging puan kracht kan alleen heerschzucht binnen gepaste grenzen epeperken, en hiertoe zullen steeds legers en zeemagten peenoodigd zijn.

Men zal dan ook Engelands heerschzucht slechts door eene llligen haar overgestelde magt bedwingen kunnen, en hiertoe llhllen de Staten van Europa in hun welbegrepen belang hunne eememagten moeten ontwikkelen, om, zoo noodig, de onafhanwelijkheid van den Oceaan, wanneer deze niet bedongen konde worden, met geweld te eischen, te bewaken en te verzekeren. Eene gezonde staatkunde, gegrond op de ware belangen der volken, voortspruitende uit hun handelsbelang, zoude dan de bescherming tegen de mededinging kunnen geven, die eene gelijkmatige ontwikkeling ten gevolge hebben, en het Europesche evenwigt duurzaam zoude kunnen doen zijn.

Want dan zouden de vereenigde belangen van Europa op den wereldhandel gegrond zijn, en zouden alle Staten, uit gemeenschappelijk belang gedreven, zich vereenigen om den grooten wereld-handelsweg te behouden en te beveiligen, wanneer het zich met reuzenschreden ontwikkelende Amerika het zoude durven wagen dien weg aan te randen of te willen verleggen.

Om met een enkel voorbeeld den druk aan te geven, welken Engeland thans op het bestaan der volken van Europa uitoefent, zoo geven wij hier achter eene opgave der scheepvaart van dat Rijk in betrekking tot die van andere landen.

Wij houden ons overtuigd, dat de inzage van dezen staat alleen ons zal vrijwaren voor de beschuldiging van overdrijving, en men met ons de gemoedelijke overtuiging zal hebben, dat er vele bronnen van bestaan op het vaste land moeten opgedroogd zijn, om die van Engeland te laten vloeijen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Wanneer wij over het belang der zeemagt in het alge
voor het vaste land van Europa spraken, in plaats va
louter tot de voor Nederland benoodigde sterkte te bep
dan deden wij zulks, omdat de zeemagt in beginsel nie
iederen afzonderlijken Staat behoort. — Even als de
Oceaan aan alle landen toebehoort, zoo zijn ook alle la
verpligt hun aandeel te brengen, om die vrijheid te b
tigen en te verzekeren, en moet dit aandeel grooter of kl
zijn, naarmate van het regtstreeksch belang, dat ie
Staat bij de daarstelling en handhaving van die vrij
heeft.

Op dit beginsel zullen wij beproeven de sterkte der
magt, welke voor Nederland noodzakelijk is, aan te ge
daartoe moeten wij nagaan, welke waarde Nederland
Europa heeft.

Wij hebben aangetoond, hoe Engeland door zijne g
groote zeevaart aan andere Staten van Europa eene gr
bron van bestaan ontnomen heeft. Deze zullen zich z
op de zeevaart moeten toeleggen, en daardoor het ver
ken evenwigt trachten te herstellen. Doch hoe willen
Staten hunne zeemagt ontwikkelen, zoo lang Engeland
wereldmarkt tevens in handen heeft? Zij kunnen deze sch
vaart slechts in hunne eigene havens beschermen, door
van vreemden in het algemeen te belemmeren; maar, w
neer dit geschiedt en de Engelsche schepen daardoor
hunne havens geweerd worden, zullen zij zelve naar Engel
ter markt kunnen gaan, waar hun zeker dezelfde belem
ring wederkeerig treffen zoude, tot groot bezwaar van
handel. — Wanneer daarentegen de vrijhavens in Nederl
door Nederlandsche schepen ruim voorzien worden van ko
niale waren, kunnen de andere Staten hunne schepen h
waarts zenden en aan hunne scheepvaart zoo veel beschermi
geven als zij willen, zonder den handel te schaden; en zo

Engeland daardoor zelfs verpligt geraken, ook zijne koloniale waren aan de Nederlandsche markt te brengen.

Zonder dat er eene vrijhaven is, waar de schepen van de Staten van het vaste land van Europa zich van koloniale waren kunnen voorzien, zal het hun onmogelijk zijn hunne scheepvaart te ontwikkelen, en daardoor nieuwe bronnen van bestaan te openen. Geen land buiten Engeland kan eene vrijhaven zoo goed van koloniale waren voorzien als Nederland, en is dus ons land met vrijhavens van het grootste belang voor Europa.

Het handelsbelang zoude dan voor de andere Staten beter in het oog springen, en zouden zij medewerken om hunne vrije markt, dat is Holland, te beschermen, en deze wel voorzien te houden, door de bezittingen van Nederland te beveiligen. Want door eeuwen heen is het bewezen, dat de wereldhandel het kleine Nederland niet heerschzuchtig kan maken en Europa daar niets van te vreezen heeft.

Voor de oever-Staten van Europa, en vooral de Zuidelijke, is Nederland van de hoogste waarde, omdat het alleen hen in staat kan stellen nieuwe bronnen van welvaren te openen.

Voor Duitschland is Hellevoetsluis eene vrijhaven, waarmede het door Rhijn en Waal verbonden is, en zoo kunnen het Nieuwe Diep en Vlissingen zich door spoorwegen ook met Duitschland vereenigen. Dit rijk verkrijgt daardoor drie zeehavens in de Noordzee, waar het zoowel de koloniale waren als de voortbrengselen der oever-Staten van Europa bekomen kan.

Al de Staten van Europa zullen er een débouché vinden voor hunne industrie, waarmede de Nederlandsche schepen in alle wereldstreken handel drijven.

Door het groote vertier en de bedrijvigheid der vrijhavens zullen de Noordsche schepen herwaarts spoeden, en kunnen wij daardoor weder de korenschuur voor Europa worden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Hebben wij daardoor het belang der Staten van Europa aa
het onze verbonden, het behoud onzer bezittingen, zoo lan
de magt van Engeland niet gefnuikt is, heeft hechteren steu
noodig. Rusland's belang moet ons dien steun geven.

Dit magtige Rijk, dat zoo moeijelijk door den hand
aangedaan wordt, heeft zich in het Oosten door de Ka
piesche zee en Perzië eenen handelsweg trachten te baner
dien handel bedreigt Engeland in de Sikh-landen; laten w
dien van Engeland afleiden en aller belangen bevredigen.

Wanneer een gedeelte onzer koloniale waren door Nede
landsche schepen naar de golf van Perzië gebragt wor
en Rusland kan dezelve naar Asterabad brengen, dan z
de Wolga een nieuwe handelsweg voor Rusland worde
de ontwikkeling ook aan dien kant van Rusland door de
handel plaats hebben, en een nieuwen waarborg voor h
evenwigt in Europa geven. Perzië zal eene nieuwe handel
impulsie krijgen, terwijl ons, in het geval dat onze bezittinge
bedreigd mogten worden, door het gemeenschappelijk handel
belang, de steun van Rusland zal zijn verzekerd.

Wanneer wij dan alles aanwenden tot ontwikkeling va
den Indischen Archipel; ons, door de manufacturen daar
vervaardigen, van de voortbrengselen verzekeren, en die do
het debiet van onze en de Europesche industrie vermeerdere
dan zal Amerika van Californie door de Stille Zuidzee ook o
den Archipel kunnen handel drijven, en zal dit handelsbelan
het tot onzen besten bondgenoot in Indië maken, indie
Engeland, door onzen Archipel aan te randen, die rustig
ontwikkeling zoude willen verstooren; daarentegen, zoo Am
rika, door heerschzucht gedreven, door den Stillen Ocean
onzen Archipel zoude willen aanvallen, dan zou het den g
heelen Europeschen handel aanvallen, en zou zelfs Engelan
ons bijspringen, om den Archipel, in handen van Nederlan
voor Europa te behouden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Valt Engeland onzen Archipel ter zee aan, dan hebben wij in Europa de Europesche Staten, die, uit gemeenschappelijk belang, Engeland bedreigen; in den Archipel hebben wij de Amerikanen tôt bondgenoot en in Indië zullen de Russen met Perzië Engeland van alle oorlogstoerusting terughouden.

De bewoners van den Archipel, die onder de krachtige hand der zeemagt, welke hen beschermt, zich door de milde beginselen van ons bestuur zien ontwikkelen, zullen zich meer en meer aan ons hechten, en uit die gehechtheid moeten wij de overtuiging en verzekering krijgen, en aan een ieder geven, dat het behoud van den Indischen Archipel in handen van Nederland tot welzijn van het menschdom strekt. Want wij hebben onze belangen gegrond op die van andere volken, en mogten deze thans in strijd zijn met die van Engeland, dan is het, omdat tegenwoordig Engeland's belang strijdig is met dat der volken, welke het aan dat belang opoffert. Te bejammeren is het, dat de Engelsche maatschappij, weggesleept door de vorderingen van het eigenbelang, niet dan door geweld en groote
z beroeringen gedrongen zal kunnen worden, om van dat baatzuchtig belang afstand te doen, en tot den natuurlijken toestand terug te keeren.

Eerst na dien schok zal de onafhankelijkheid van den Oceaan bevestigd, en het Europesche Evenwigt duurzaam kunnen zijn.

Voor Nederland en de bezittingen zouden wij voor de zeemagt noodzakelijk denken:

In verhouding tot de andere Staten van Europa.

25	Fregatten	10,000 koppn.
60	Schooners	3,000 „
10	Groote stoomschepen	2,000 „
20	Kleine stoomschepen	2,000 „
5	IJzeren stoombooten	250 „
		17,250 „

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Deze magt verdeelende, zouden wij in oorlogstijden Oost-Indië daarvan willen plaatsen:

10	Fregatten	4,000 kopp
30	Schooners	1,500 „
2	Groote stoomschepen	400 „
10	Kleine stoomschepen	1,000 „
3	IJzeren stoombooten	150 „
		7,050 „

In de West-Indiën.

10	Schooners	500 „
5	Kleine stoomschepen	500 „
2	IJzeren stoombooten	100 „
		1,100 „

In Nederland.

15	Fregatten	6,000 „
20	Schooners	1,000 „
8	Groote stoomschepen.	1,600 „
5	Kleine stoomschepen	500 „
		9,100 „

Wanneer eenmaal, in het belang van den wereldhandel, d Staten van Europa de geevenredigde sterkte der zeemagte voor iederen Staat zouden bepalen, dan vermeenen wij, dat di de sterkte zoude moeten zijn, welke Nederlands zeemagt zoud dienen te hebben.

Hebben wij tot nog toe de zeemagt beschouwd als d beschermster van het universeel handelsbelang, en onze zee magt op het algemeen belang gegrond, en daarvoor tot haar zamenstelling en sterkte tot de beginselen van haar aanwezen moeten doordringen, — nu die zamenstelling en sterkte aan gegeven zijn, zullen wij trachten aan te toonen, hoe haar, zo lang de onafhankelijkheid van den Oceaan nog niet gevestig

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

is, dienstbaar te maken tot de handhaving van de onafhankelijkheid van ons land, als deze door andere Staten, strijdig met hunne ware belangen, te land of ter zee mogt bedreigd worden.

In het geval dat Zweden of Denemarken ons den oorlog wilde aandoen, zouden wij mindere bescherming aan onze koloniën behoeven te geven, en eene vloot van 20 fregatten, 30 schooners en 10 kleine stoomschepen in zee kunnen brengen, om de vijandelijke vloot op te zoeken.

Mogt Pruissen of Duitschland ons willen aanvallen, dan verkeeren onze Indische bezittingen in dezelfde omstandigheid, en zouden wij tegen de Duitsche havens onze vloot van 20 fregatten en 30 schooners kunnen rigten, om hunne havens te blokkeren of hunne vloot aan te randen, en daardoor beletten, dat de vijand over zee kome, en de operatiën van zijn leger ondersteune.

De zeehandel van den vijand worde, zooveel mogelijk, gestremd en, wat genomen kan worden, worde naar Nederland gebragt, om na den herstelden vrede ontslagen te worden.

Op de meer of mindere prijs gemaakte handelswaarde kan de Staat zijne schadevergoeding voor oorlogskosten vorderen.

Wanneer het vijandelijk leger van om de Oost de grenzen van Nederland nadert, kan de zeemagt, in een door stroomen en rivieren doorsneden land als het onze, krachtig medewerken tot verdediging van den vaderlandschen grond. De nuttigheid en doelmatigheid van de kanonneerbooten is door te langdurige ondervinding gestaafd, dan dat wij hierbij behoeven stil te staan.

In de zamenstelling der zeemagt moet dus de kanonneerboot opgenomen worden, en met haar de rivieroorlogsstoomboot, die haar snel verplaatsen kan.

Ofschoon Nederland door verscheiden rivieren doorsneden is, bieden deze niet allen de gelegenheid aan, om met vaartuigen te ageren.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Twee voorname waterlijnen zijn er, welke tot de
diging van het hart van Holland geschikt zijn, wann
van de Oost bedreigd wordt.

De Waal, en de Zuiderzee van Kampen naar Ams

De IJssel, het Pannerdensche kanaal, de Lek en Rh
daartoe minder geschikt, en wanneer men ook al wacht
op het water noodig zoude hebben, kunnen binnen-vaar
daartoe geprest worden.

De Waal is echter eene voorname lijn, omdat ook v
Rhijn vaartuigen met stoomslepers door den vijand k
gebezigd worden, om troepen in de Betuwe te werpen

De flotille op de Waal moet zulks te keer gaan, en de
zoo lang mogelijk behouden, om den flank van den vij
verontrusten.

Zoo ook is, ofschoon minder, belangrijk het verban
schen Kampen en Amsterdam, om troepen vooruit te z
of terug te trekken.

Wanneer de vijand tot de Hollandsche waterlijn
doorgedrongen zijn, en wij al onze strijdkrachten daar
eenigen moeten, om ons palladium te verdedigen, dan
de bemanning der flotille de vaartuigen verlaten, in de
deren van het leger treden, en der krijgsmagt te hulp ko
welke de oorlogskans tot achter de natuurlijke bolwe
teruggedreven heeft.

Uit België bedreigd, zullen weinige fregatten de zee
kunnen blokkeren, en de overige op de Westerschelde
steun en hulp van Staats-Vlaanderen dienen, en deze r
voor België sluiten.

De waterlijn van de Waal voor de flotille verlengt zich i
geval van Werkendam, door de killen naar het Hollands
verder door het Volkenrak naar de Ooster-Schelde, en B
alwaar onze flotille die, welke van Antwerpen zoude kun
afgezonden worden, moet te keer gaan.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De Maas, ofschoon dieper dan de IJssel, kan door de zeemagt niet bewaard worden; hier moet de flotille, door de rivieroorlogstoombooten gesleept, door hare plotselinge verschijning en krachtige uitvallen het overtrekken van de rivier verhinderen.

De Waal is ook hier weder eene voorname verdedigingslijn der zeemagt, welke zij in elk geval zoo lang moet trachten te behouden, tot dat ons leger zich hersteld hebbe van den schok, welken het bij het verlaten van Noordbrabant mogt geleden hebben, en dat het zich achter de Hollandsche linie hebbe opgesteld.

In oorlog met Frankrijk en België gewikkeld, zonder dat wij met Engeland verbonden zijn, sluit zich de zuidelijke waterlijn meer om het hart van het land. De Waal langs de killen door het Hollandsdiep en Haringvliet naar Hellevoetsluis.

Als laatste verzamelingspunt, wordt de zeemagt in het Hollandsdiep zamengetrokken, om daar, met ondersteuning van de Willemstad, de vijandelijke zeemagt te keeren, welke, niettegenstaande alle hindernissen, tot zoover zoude hebben kunnen doordringen.

Op de Wester-Schelde leggen 10 fregatten om uit te loopen, wanneer de kans schoon is, en in zee den vijand afbreuk te doen, en 12 met bomkanon gewapende kanonneerbooten, met 3 kleine oorlog-stoomschepen, voornamelijk tot het sluiten van het zeegat en het verdedigen der rivier.

Op de Ooster-Schelde: 5 schooners, 6 met bomkanon gewapende kanonneerbooten en 12 met grenaatkanon.

Brouwershaven: 3 met bomkanon gewapende kanonneerbooten.

Hellevoetsluis: 6 met bomkanon gewapende kanonneerbooten.

Hollandsdiep: 5 schooners, 2 blokschepen, 1kl. stoomschip.

Den Briel: 6 met bomkanon gewapende kanonneerbooten.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Texel: 5 fregatten, 10 schooners, 2 kleine oorlog-stoomschepen, 6 met bomkanon gewapende kanonneerbooten.

Nieuwe Diep: 11 met bomkanon gewapende kanonneerbooten. De kleine vaartuigen verdedigen de Zuiderzee en behouden de lijn tusschen Kampen en Amsterdam, en vereenigen zich eindelijk voor Durgerdam op 3 blokschepen.

De gansche sterkte der zeemagt zoude dan bestaan uit:

25 Fregatten.
5 Blokschepen.
60 Schooners.
10 Groote stoomschepen.
20 Kleine stoomschepen.
5 IJzeren stoombooten voor Indië.
3 Rivier-stoombooten.
50 Met bomkanon gewapende kanonneerbooten.
50 Kleine kanonneerbooten.

In eenen oorlog met Engeland, zullen wij met verscheidene Staten van Europa verbonden zijn. Want ook voor deze zal het de bescherming hunner regten, de vrijheid van den handel, het behoud hunner nijverheid, de onafhankelijkheid van den Oceaan, hunne inwendige rust gelden.

Met 10 schooners, 5 kleine stoomschepen, 2 ijzeren stoombooten, 24 met bomkanon gewapende handels-schooners in de West-Indiën; met 10 fregatten, 30 schooners, 15 stoomschepen, en de met bomkanon gewapende handelaars in Oost-Indië; met 15 fregatten, 20 schooners en 13 stoomschepen, 100 kanonneerbooten en de gewapende koopvaardijvloot in Holland, zullen wij deel kunnen nemen aan dien strijd, en, hoe die overigens ook gevoerd moge worden, ter zee of te land, altijd zal zulk eene zamenstelling onzer zeemagt het middel zijn, om ons dat staatkundig aanzien te doen verkrijgen, en die plaats

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

onder de Staten van Europa te doen vervullen, welke aan Nederland, als hunne vrije handelsmarkt, toekomt.

Gevoelt de Natie hare krachten, gelijk wij vertrouwen, dan schroomen wij niet, met de ontvouwing onzer denkbeelden over de zamenstelling en sterkte der zeemagt, dat mannelijk gevoel in te roepen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VERGELIJKINGS-STAAT DER SCHEEPVAART TUSSCHEN ENGELAND EN ANDERE LANDEN MET DEN UITVOER VAN ENGELAND, IN PONDEN STERLING.

Tusschen Engeland en	1840.		1843.		1845.		1846.		Uitvoer van Engeland naar		
	Engelsche schepen.	Vreemde schepen.	Engelsche schepen.	Vreemde schepen.	Engelsche schepen.	Vreemde schepen.	Engelsche schepen.	Vreemde schepen.	1840.	1843.	1845.
Rusland	1629	296	1529	177	1840	295	2264	275	1,602,742	1,895,519	2,153,491
Zweden	70	296	36	226	111	481	94	485	»	»	»
Noorwegen	23	792	22	665	14	923	29	805	197,442	282,679	282,242
Denemarken	56	1440	34	1190	40	1128	80	1502	201,462	260,176	258,558
Mecklenburg	17	240	4	114	7	149	11	185	33,256	29,600	34,692
Oldenburg	1	211	4	113	5	146	6	125	14,918	18,580	11,103
Pruissen	771	1338	548	918	379	1437	447	1532	219,345	508,034	570,522
Hamburg, Bremen, Lubeck.	806	348	872	542	977	613	935	607	5,285,749	6,008,253	6,304,522
Hanover	24	346	12	329	19	304	28	372	74,575	110,803	166,002
Nederland	1366	790	1620	776	1293	1308	1779	1240	3,416,190	3,564,720	3,439,035
België	546	360	743	565	802	882	789	970	880,286	984,650	1,479,053
Frankrijk	2941	2546	4076	1931	4683	2772	4765	3115	2,378,149	2,534,898	2,791,238
Spanje	522	56	426	66	491	71	638	89	450,124	417,747	718,903
Portugal	634	91	629	32	722	51	782	93	1,192.691	1,174,482	1,060,082
Toskane	138	5	99	1	115	12	137	9	2,161,931	2,452,931	2,031,389
Napels	274	20	407	18	318	45	340	60	63,904	83,493	30,360
Romeinsche Staat	31	»	9	»	8	1	47	3	223,030	602,131	631,631
Turkije	142	4	173	9	273	19	137	5	1,131,559	1,699,725	2,211,273
Egypte	31	»	113	»	155	»	155	1	79,963	246,665	291,850
Oostenrijk	62	51	42	22	36	66	56	133	497,807	508,083	570,529

Beschermde vaart.

AANTAL ENGELSCHE EN VREEMDE SCHEPEN, VARENDE TUSSCHEN GROOT-BRITTANJE EN ZIJNE VERSCHILLENDE KOLONIEN.

Tusschen Engeland en	1840.		1843.		1845.		1846.		
	Engelsche schepen.	Vreemde schepen.	Engelsche schepen.	Vreemde schepen.	Engelsche schepen.	Vreemde schepen.	Engelsche schepen.	Vreemde schepen.	
Helgoland	2	»	10	»	8	»	2	»	
Gibraltar	101	»	129	1	82	»	72	»	onbesch.
Malta	15	»	17	»	71	1	46	1	onbesch.
Ionische Eilanden.	134	»	141	»	766	»	185	»	onbesch.
(Sierra Leona, Pambar tot aan de Kaap de Goede Hoop.)									
Kaap de Goede Hoop	78	»	28	»	175	»	43	»	
Mauritius	83	»	72	»	97	»	122	»	
St. Helena	»	»	12	»	9	»	4	»	
O. I. Compagnie . .	231	»	364	»	412	»	380	»	
Ceylon en Singapore	57	»	77	»	67	»	52	»	
Australië	70	»	89	»	99	»	102	»	
Nieuw-Zeeland. . .	3	»	»	»	4	»	4	»	
Amerik. Kolonien.	2416	»	2215	»	3018	»	2887	»	
West-Indiën	697	»	758	»	839	»	658	»	
Yérsey en Gernsey.	1611	18	1488	42	1499	64	1524	30	
Walvischvangst . .	44	»	40	»	56	»	57	»	
Totaal . . .	5542	18	5440	43	7202	65	6138	31	

*) Volgens de *Globe*, 2 Maart 1849, was het getal Engelsche schepen in Engeland ingeklaard: in 1846 — 24,848, met eene tonnemaat van 5,030,771 ton; in 1847 — 29,561, metende 6,091,052 ton; en in 1848 27,786 schepen, metende 5,579,461 ton; en van uitgeklaarde schepen in 1846 — 24,656, in 1847 — 25,564; en in 1848 — 24,893 schepen. Het aantal schepen, wat Nederland bezit, bedraagt 2061; metende gezamenlijk 373,918 tonnen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Onbeschermde vaart.

AANTAL ENGELSCHE EN VREEMDE SCHEPEN DE VAART TUSSCHEN ENGELAND EN OVERZEESCHE STATEN.

Tusschen Engeland en	1840.		1843.		1845.		1846.	
	Engelsche schepen.	Vreemde schepen.	Engelsche schepen.	Vreemde schepen.	Engelsche schepen.	Vreemde schepen.	Engelsche schepen.	Vreemde schepen.
De Vereenigde Staten . .	275	867	352	715	368	741	330	744
Mexico	51	»	67	1	61	»	48	»
Columbia.	51	1	89	»	66	1	66	»
Rio-Janeiro.	60	»	95	»	52	1	19	»
Brazilië.	120	11	158	8	284	14	185	22
Java.	14	3	17	1	9	1	12	3
Philippijnen	10	1	15	»	12	»	8	»
China	34	»	84	»	82	»	107	»
Hayti	37	1	16	»	47	1	45	2
Cuba	152	33	179	56	159	75	103	72
Chili	39	18	70	15	89	3	77	2
Peru	25	»	40	»	58	»	70	»
Patagonië.	»	»	»	»	»	»	118	»
Totaal	768	935	1182	796	1287	837	1188	845

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

STERKTE EN ZAMENSTELLING DER ZEIL-OORLOG-SCHEPEN DER VERSCHILLENDE STATEN.

Schepen van kanon.	Engeland.	Oceaan.			Noordzee.					Middellands. zee.					Noord-Amerika.
		Frankrijk.	Spanje.	Portugal.	Rusland.	Zweden.	Denemarken.	Duitschland.	Holland.	Rusland.	Turkije.	Oostenrijk.	Napels.	Sardiën.	
120	12	7	»	»	1	»	»	»	»	3	»	»	»	»	»
110	19	»	»	»	3	»	»	»	»	3	»	»	»	»	»
104 — 100	6	13	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
92	4	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
90 — 82	7	16	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
84	»	»	»	»	15	10	6	»	2	12	»	»	1	»	»
80	12	9	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
78 — 74	8	»	3	1	12	»	»	»	5	7	»	»	»	»	6
72	22	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
70	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
64	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»
60 — 58	»	16	»	1	15	»	»	8	2	8	»	»	1	5	8
56 — 54	4	»	»	2	»	»	»	»	1	»	onbekend	»	»	»	»
52 — 50	25	20	»	1	»	»	»	»	»	»		»	»	»	5
48 — 46	8	3	6	2	»	8	6	»	»	»		3	2	»	»
44 — 42	18	»	»	1	15	»	»	»	11	10		»	»	»	»
40	2	16	»	»	»	»	2	4	2	»		»	»	»	9
30 — 24	»	19	»	»	»	5	»	»	»	»		2	4	2	10
28 — 20	18	31	7	»	»	»	5	»	17	»		»	»	»	5
20 — 16	25	28	»	7	»	»	»	»	»	»		»	»	2	6
18 — 12	»	»	»	»	»	»	»	»	14	»		»	»	»	»
16 — 12	»	»	»	»	»	»	4	»	»	»		»	»	»	»
14 — 12	36	»	13	6	»	»	»	»	9	»		5	4	»	»
12	15	»	»	»	onbekend	»	»	»	1	»		»	»	»	»
10	»	21	»	»		»	»	»	»	»		»	»	»	»
8	14	»	»	»		»	»	»	»	»		»	»	»	»
7	»	55	»	1		»	3	»	»	»		2	»	4	11
6	10	»	2	8		»	»	»	13	»		»	»	»	»
4	»	»	9	3		»	3	»	»	»		»	»	12	»
3	6	»	»	»		»	»	»	5	»		»	»	»	»
2	»	»	»	6		»	»	»	»	»		»	»	»	»
Kanoneerboot.	»	?	96	»	»	111	81	»	75	»		8	»	»	»

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

STERKTE EN ZAMENSTELLING DER STOOM-OORLOGSCHEPEN DER VERSCHILLENDE STATEN.

Stoomschepen van		Engeland.	Frankrijk.	Spanje.	Portugal.	Rusland.	Zweden.	Denemarken.	Duitschland.	Nederland.	Turkije.	Oostenrijk.	Napels.	Sardinië.	Noord-Amerika.	Engeland in Oost-Indië.	
paarden-kracht.	kanon.																
450	56	4	»	»	»	»	4	»	»	»	»	»	»	»	»	»	Fregatten met auxil. vermogen.
	46	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	» »
	30	1	»	»	»	»	12	»	»	»	»	»	»	»	»	»	Korvetten »
	24	4	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	» »
750—700	32	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
650—450	18	8	21	»	»	»	»	»	6	»	»	»	»	»		3*	* Met 6 kanonnen.
430	2	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»		»	
400	6	16	»	»	»	»	»	»	6	»	»	»	»	»		»	
400—320	6—8	11	6	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	12	»	
350—300	»	8	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»		2	
300—220	6—4	30	19	»	1	»	4	1	»	3	»	»	»	1		7	
200—150	3—4	39	33	14	1	»	»	»	»	8	»	»	»	»		»	
150—100	»	10	»		2	»	»	2	»	1	»	1	»	2		»	
100— 30	»	20	22	»	»	»	12	»	»	»	»	»	»	»	0	12	

ERRATA.

Bl.		*staat:*	*lees:*
3, reg.	9 v. b.	gekozend	gekozen
4, »	9 v. o.	blinken zou,	blijken zou,
12, »	4 v. b.	die arm; —	dien arm; —
14, »	7 v. b.	opgeloste metalen.	opgehoopte metalen.
17, »	14 v. o.	staatsinstelling voor,	staatsinstellingen voor,
20, »	1 v. o.	vermoordde	versmoordde
23, »	2 v. b.	het zeer getart	in het zeer getast
24, »	14 v. b.	belastingen verminderende,	belastingen te verminderen,
25, »	13 v. b.	welke	welken
» »	2 v. o.	de handel	den handel
» »	3 v. o. in de noot:	van 1830	vóór 1830
34, »	16 v. b.	Onderzoekt,	Onderzoeke,
» »	10 v. o.	Verspreidt	Verspreide
44, »	11 v. o.	dan zocht	en zocht
60, »	9 v. b.	haren loop gevolgd,	zijnen loop gevolgd

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUST